

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Signe Olsson

Verksamhetssyftet och 8 kap. 42 § aktiebolagslagen

En analys av tillämpningen av 8 kap. 42 § aktiebolagslagen vid styrelsens eller den verkställande direktörens överskridande av verksamhetsytet

JURM02 Examensarbete

Examensarbete på juristprogrammet
30 högskolepoäng

Handledare: Per Samuelsson

Termin för examen: Period 1 VT2018

Innehåll

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING	3
FÖRORD	5
FÖRKORTNINGAR	6
1 INLEDNING	8
1.1 Bakgrund	8
1.2 Syfte och frågeställning	9
1.3 Disposition	10
1.4 Avgränsningar	12
1.5 Metod och material	14
1.6 Forskningsläge	16
2 HISTORIK	18
2.1 Inledning	18
2.2 Historik	18
2.2.1 1910 års aktiebolagslag	18
2.2.2 1944 års aktiebolagslag	20
2.2.3 1975 års aktiebolagslag	22
3 AKTIEBOLAGETS ORGAN	24
3.1 Inledning	24
3.2 Bolagsstämma	24
3.3 Styrelse	26
3.4 Verkställande direktör	27
4 STYRELSENS OCH DEN VERKSTÄLLANDE DIREKTÖRENS BEHÖRIGHET	28
4.1 Inledning	28
4.2 Begreppen behörighet, befogenhet och kompetens	29

4.3	Bolagsstämans kompetens	30
4.4	Styrelsens kompetens	32
4.5	Den verkställande direktörens kompetens	33
4.6	Styrelsens och den verkställande direktörens behörighet	34
5	STYRELSENS OCH DEN VERKSTÄLLANDE DIREKTÖRENS BEFOGENHET	36
5.1	Inledning	36
5.2	Styrelsens och den verkställande direktörens befogenhet	36
5.3	Verksamhetsföremålet	37
6	VERKSAMHETSSYFTET	40
6.1	Inledning	40
6.2	Allmänt om verksamhetssyftet	40
6.3	Verksamhetssyftet och befogenhet	42
6.4	Vinstsyftet	44
6.4.1	Vinstsyftets närmare innebörd	44
6.4.2	Vinstsyftet och bolagsordningen	45
6.5	Andra syften än att generera vinst	47
7	OGILTIGHET ENLIGT 8 KAP. 42 § AKTIEBOLAGSLAGEN	49
7.1	Inledning	49
7.2	Första stycket	50
7.3	Andra stycket	51
7.4	Artikel 9 i första bolagsdirektivet	53
7.5	Verksamhetssyftet och 8 kap. 42 § andra stycket i litteraturen	57
8	SAMMANFATTANDE ANALYS	62
	KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	68
	RÄTTSFALLSFÖRTECKNING	75

Summary

There is a lot of uncertainty surrounding the question of how the provision 8 ch. 42 § in the Swedish Companies Act (ABL) is to be applied when the Board of Directors or the Chief Executive Officer, whilst acting on behalf of the company, has acted outside of the purpose of the company. This paper aims to analyze and investigate this issue using legal dogmatic and EU legal methodology approaches.

The Board of Directors has the competence to bind the company through acts that fall within the scope of the management of the company's affairs, whereas the Chief Executive Officer has the competence to bind the company through acts that fall within the scope of the day-to-day management. The authority of the Board of Directors and the Chief Executive Officer is limited by the Articles of Association and decisions from a superordinate organ of the company. ABL also contains limits to the authority.

The purpose of the company constitutes a limitation to the authority of the Board of Directors and the Chief Executive Officer. According to 3 ch. 3 § ABL, the purpose of the company needs to be set out in the Articles of Association if the purpose is, fully or partly, something other than to generate profits for the shareholders. If the purpose of the company is to generate profits the purpose will consequently follow from ABL, whereas if the purpose is something else, it will follow from the Articles of Association.

The second paragraph in 8 ch. 42 § ABL deals with situations where the Board of Directors, the Chief Executive Officer or the authorised signatories have acted outside of their authority. According to the first sentence in this paragraph, the company shall not be bound by such acts, if the third party knew, or, in view of the circumstances, could not have been unaware that

the acts done by the Board of Directors, the Chief Executive Officer or the authorised signatories were outside of their authority. According to the second sentence in this paragraph, the company will, however, always be bound by the acts done by the Board of Directors or the Chief Executive Officer if these acts were outside of the object of the company's business, the Articles of Association, or decisions from a superordinate organ of the company. The provision in the second paragraph of 8 ch. 42 § ABL has, to a large extent, been affected by a provision in a directive from the EU. The purpose of the provision in this directive is to ensure the protection of third parties, but it does not explicitly say how acts outside of the purpose of the company are to be dealt with.

Given the wording of the second paragraph of 8 ch. 42 § ABL, there is a risk that the first sentence is to be applied on acts outside of the purpose when the purpose is to generate profits, but that the second sentence is to be applied on acts outside of the purpose if the company has another purpose than to generate profits. If the company's purpose is to generate profits and this purpose has been stated in the Articles of Association, both the first and the second sentence might be applicable on acts outside of the purpose. This seems to be an unreasonable way of dealing with acts outside of the company's purpose, and is most likely not what the legislator has intended. It seems more reasonable that all acts outside of the purpose are treated the same way.

Given the fact that the directive, and as a result also the Swedish provision in question, explicitly states that acts outside of the Articles of Association always are binding upon the company, it is likely that, when the Board of Directors or the Chief Executive Officer has acted outside of the purpose of the company, the second sentence in the second paragraph of 8 ch. 42 § ABL should be applied. The main reason for this is the fact that the purpose of the company sometimes can be found in the Articles of Association. This seems to be the interpretation most compatible with the directive.

Sammanfattning

Det råder oklarhet kring hur 8 kap. 42 § ABL, vilken behandlar behörighets- och befogenhetsöverskridanden, ska tillämpas vid styrelsens och den verkställande direktörens överskridande av verksamhetssyftet när de rättshandlar för bolaget. Syftet med denna uppsats att undersöka och analysera denna oklarhet. Vid författandet av uppsatsen har både rättsdogmatisk och EU-rättslig metod använts.

Styrelsen har behörighet att binda bolaget genom rättshandlingar som faller inom förvaltningen av bolagets angelägenheter. Den verkställande direktören har behörighet att binda bolaget genom rättshandlingar som faller inom den löpande förvaltningen. Styrelsens och den verkställande direktörens befogenhet begränsas av föreskrifter i bolagsordningen och av föreskrifter från överordnat bolagsorgan. Det finns även befogenhetsinskränkningar som följer av lag.

Verksamhetssyftet utgör en befogenhetsinskränkning. Enligt 3 kap. 3 § ABL ska, om bolagets verksamhet helt eller delvis ska ha ett annat syfte än att ge vinst till fördelning mellan aktieägarna, detta anges i bolagsordningen. Har bolaget vinstsyfte framgår detta alltså av lagen, medan ett annat syfte framgår av bolagsordningen.

8 kap. 42 § andra stycket ABL behandlar befogenhetsöverskridanden. Enligt andra styckets första mening gäller en rättshandling inte mot bolaget om styrelsen, den verkställande direktören eller en särskild firmatecknare har överskridit sin befogenhet och tredje man insåg eller bort inse befogenhetsöverskridandet. Enligt andra meningen i samma stycke gäller detta dock inte när styrelsen eller den verkställande direktören har överträtt en föreskrift om bolagets verksamhet eller andra föreskrifter som har meddelats i bolagsordningen eller av ett annat bolagsorgan. 8 kap. 42 § andra stycket ABL har i viss utsträckning utformats mot bakgrund av en

bestämmelse i ett direktiv från EU. Direktivbestämmelsens syfte är att skydda tredje mans intresse, men den reglerar inte uttryckligen överskridanden av verksamhetssyftet.

Mot bakgrund av ordalydelsen i 8 kap. 42 § andra stycket ABL finns det en risk att om ett annat syfte än vinstsyfte är för handen så tillämpas andra meningen på överskridanden av verksamhetssyftet, och om vinstsyfte är för handen tillämpas första meningen. Om det rör sig om ett bolag som har vinstsyfte men som ändå har skrivit in syftet i bolagsordningen, skulle det rimligen finnas grund för tillämpning av både första och andra meningen. Detta framstår som en orimlig ordning och är heller sannolikt inte lagstiftarens avsikt. Rimligen borde alla syftesöverskridanden behandlas på samma sätt.

Eftersom EU-direktivet, och till följd av detta även den svenska bestämmelsen, uttryckligen stadgar att överskridanden av bolagsordningsbestämmelser inte ska kunna leda till ogiltighet vid motpartens onda tro, tycks mycket tala för att överskridanden av verksamhetssyftet ska behandlas enligt 8 kap. 42 § andra stycket andra meningen ABL. Detta beror framför allt på det faktum att verksamhetssyftet i svensk rätt ibland kan finnas i bolagsordningen. Den i detta stycke föreslagna tolkningen framstår vara den tolkning som är mest förenlig med direktivet.

Förord

Nu är studietiden i Lund snart över för min del. Det har varit en fantastisk tid och jag kommer alltid att se tillbaka på den med glädje. Nu är jag dock redo för något nytt, och blickar framåt med stor förväntan.

Jag vill här passa på att tacka mina föräldrar och min pojkvän, som under utbildningens gång alltid har stöttat mig och trott på mig. Ett särskilt tack vill jag rikta till min pappa, som, trots sitt måttliga intresse för juridik, alltid har ställt upp och korrekturläst de uppsatser jag har skrivit inom ramen för utbildningen. Jag vill också rikta ett särskilt tack till min fina vän och kurskamrat Anna, som även hon har varit väldigt stöttande och också ställt upp och korrekturläst. Sist men inte minst vill jag också tacka min handledare Per Samuelsson, för de värdefulla synpunkter han har kommit med under skrivandet.

Signe Olsson

Lund 2018-05-22

Förkortningar

ABL	Aktiebolagslag (2005:551)
ABL 1910	Lagen (1910:88) om aktiebolag (1910 års aktiebolagslag)
ABL 1944	Lagen (1944:705) om aktiebolag (1944 års aktiebolagslag)
ABL 1975	Aktiebolagslagen (1975:1385) (1975 års aktiebolagslag)
Avtalslagen	Lag (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område
EG	Europeiska gemenskapen (idag EU)
EU	Europeiska unionen
EU-domstolen	Europeiska unionens domstol
Första bolagsdirektivet	Rådets första direktiv 68/151/EEG av den 9 mars 1968 om samordning av de skyddsåtgärder som krävs i medlemsstaterna av de i artikel 58 andra stycket i fördraget avsedda bolagen i bolagsmännens och tredje mans intressen i syfte att göra skyddsåtgärderna likvärdiga inom gemenskapen
JT	Juridisk Tidskrift (Stockholms universitet)
NJA	Nytt Juridiskt Arkiv (avdelning I)
NJA II	Nytt Juridiskt Arkiv (avdelning II)
Prop.	Proposition

RÅ	Regeringsrättens årsbok (numera heter domstolen Högsta förvaltningsdomstolen och avgöranden publiceras i Högsta förvaltningsdomstolens årsbok)
SOU	Statens offentliga utredningar
SvJT	Svensk Juristtidning

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Enligt 7 kap. 1 § aktiebolagslagen (2005:551) (hädanefter ABL) utövar aktieägare sin rätt att besluta i bolagets angelägenheter vid bolagsstämma.¹ Då bolagsstämman emellertid inte hålls särskilt ofta och bolagsstämman heller inte kan rättshandla för bolaget finns det i aktiebolag alltid en bolagsledning, som kan sköta bolagets organisation och förvaltningen av bolagets angelägenheter.² Bolagsledningen utgörs av en styrelse och ibland även av en verkställande direktör.³

När styrelsen och den verkställande direktören rättshandlar för bolagets räkning måste de hålla sig inom sin behörighet och befogenhet, vilket framgår av 8 kap. 42 § ABL. Ett exempel på en förmodad befogenhetsinskränkning är bolagets verksamhetssyfte.⁴ 3 kap. 3 § ABL stadgar att ett aktiebolags syfte som huvudregel är att bereda vinst åt aktieägarna. Av samma paragraf följer också att det är tillåtet att i bolagsordningen ta in föreskrifter som stadgar att bolagets verksamhet helt eller delvis ska ha ett annat syfte. Frågan är vad som händer om styrelsen eller den verkställande direktören vid rättshandlandet för bolaget överskrider verksamhetssyftet.

I 8 kap. 42 § andra stycket ABL finns en bestämmelse som behandlar befogenhetsöverskridanden. Enligt andra styckets första mening gäller en rättshandling inte mot bolaget om styrelsen, den verkställande direktören

---

¹ Se även prop. 1997/98:99 s. 229.

² Avseende hur ofta bolagsstämma hålls, se framför allt 7 kap. 10 § ABL. Det faktum att bolagsstämman inte kan företräda bolaget utåt framgår indirekt av ABL. Angående bolagsledningens ansvarsområde, se framför allt 8 kap. 4 och 29 §§ ABL. Se även 8 kap. 35 och 36 §§ ABL, vari bolagsledningens firmateckningsrätt framgår. Se även t.ex. Bergström och Samuelsson (2015) s. 73 och Sandström (2017) s. 216 och 219.

³ Se 8 kap. 1, 27 och 50 §§ ABL.

⁴ Se t.ex. Bergström och Samuelsson (2015) s. 19 och 92, Sandström (2017) s. 242, Stattin (2008) s. 80 ff. och s. 104, Östberg (2016) s. 436 f., Arvidsson (2010) s. 84 och Andersson (2004-2005) s. 928.

eller en särskild firmatecknare har överskridit sin befogenhet och tredje man insåg eller bort inse befogenhetsöverskridandet. Enligt andra meningen i samma stycke gäller detta dock inte när styrelsen eller den verkställande direktören har överträtt en föreskrift om bolagets verksamhetsföremål eller andra föreskrifter som har meddelats i bolagsordningen eller av ett annat bolagsorgan.

Det är inte helt klart vilken del av 8 kap. 42 § ABL som blir tillämplig vid överskridanden av verksamhetssyftet. Det skulle kunna tänkas att andra stycket första meningen skulle kunna bli tillämpligt när ett bolag har vinstsyfte och inte har skrivit in detta i bolagsordningen. Har ett bolag istället valt ett annat syfte, eller valt att skriva in vinstsyftet i bolagsordningen, kanske istället andra stycket andra meningen skulle bli tillämplig.⁵ Detta framstår emellertid som en något orimlig ordning.⁶ Varken lagtext, förarbeten eller rättsfall pekar explicit ut vad som gäller och i doktrin företräds olika åsikter.⁷ Utformningen av 8 kap. 42 § ABL har även påverkats av det första bolagsdirektivet⁸ från EU, men inte heller denna rättsakt anger uttryckligen vad som gäller.⁹

1.2 Syfte och frågeställning

Det finns vissa oklarheter gällande hur 8 kap. 42 § ABL ska tillämpas vid styrelsens och den verkställande direktörens överskridande av verksamhetssyftet. Mot denna bakgrund är det av stort intresse att utreda frågan närmare. Syftet med denna uppsats är att undersöka och analysera hur 8 kap. 42 § ABL ska tillämpas vid styrelsens eller den verkställande

---

⁵ Eklund och Stattin (2016) s. 359; Stattin (2007) s. 81.

⁶ Jfr Eklund och Stattin (2016) s. 359 och Stattin (2007) s. 81.

⁷ Se t.ex. Östberg (2016) s. 436 f., Andersson (2000-2001) s. 766, Nerep, Adestam och Samuelsson, Aktiebolagslag (2005:551) 8 kap. 4 §, avsnitt 3.5, 2018-05-11, Eklund och Stattin (2016) s. 358 ff. och Stattin (2007) s. 80 ff.

⁸ Rådets första direktiv 68/151/EEG av den 9 mars 1968 om samordning av de skyddsåtgärder som krävs i medlemsstaterna av de i artikel 58 andra stycket i fördraget avsedda bolagen i bolagsmännens och tredje mans intressen i syfte att göra skyddsåtgärderna likvärdiga inom gemenskapen.

⁹ Jfr artikel 9 i första bolagsdirektivet, prop. 1993/94:196 s. 120 ff. och 168 ff. samt SOU 1992:83 s. 137 ff. och 221 ff.

direktörens överskridande av verksamhetssyftet. Det faller sig så att den centrala frågeställningen i denna framställning i princip motsvarar syftet och kan formuleras enligt följande:

- Hur ska 8 kap. 42 § ABL tillämpas vid styrelsens eller den verkställande direktörens överskridande av verksamhetssyftet?

För att kunna besvara frågeställningen kommer även följande att utredas:

- Hur har reglerna om verksamhetssyftet och behörighets- och befogenhetsöverskridanden utvecklats historiskt?
- Vilken behörighet att rättshandla för bolaget har styrelsen och den verkställande direktören?
- Vilka inskränkningar i styrelsens och den verkställande direktörens befogenhet finns?
- Innebär verksamhetssyftet en befogenhetsinskränkning?
- Framgår vinstsyftet av lagen eller av bolagsordningen eller av båda två?
- Vad innebär 8 kap. 42 § ABL?

1.3 Disposition

Denna uppsats består, utöver inledningskapitlet, av sju kapitel. Dessa kapitel är disponerade enligt följande.

I *andra kapitlet* ges en överblick över hur rättsområdet har sett ut tidigare, hur det har utvecklats och varför förändringar har skett. Fokus ligger på hur de regler som behandlar verksamhetssyftet och behörighets- och befogenhetsöverskridanden har utvecklats.

I *tredje kapitlet* presenteras kortfattat bolagsorganen bolagsstämman, styrelsen och verkställande direktör. Syftet med kapitlet är att ge en översiktlig bild av vilka organ som styr ett aktiebolag.

I *fjärde kapitlet* behandlas styrelsens och den verkställande direktörens behörighet att rättshandla för bolaget. Eftersom denna behörighet bygger på kompetensfördelningen mellan bolagsstämman, styrelse och verkställande direktör behandlas även kompetensfördelningen. I kapitlet kommenteras också begreppen kompetens, behörighet och befogenhet.

I *femte kapitlet* behandlas styrelsens och den verkställande direktörens befogenhet. Inledningsvis behandlas befogenheten mer generellt och sedan behandlas verksamhetsföremålet. Det är visserligen överskridanden av verksamhetssyftet som är i fokus i uppsatsen, men på grund av verksamhetsföremålets och verksamhetssyftets nära samband är det nödvändigt att behandla verksamhetsföremålet översiktligt.

I *sjätte kapitlet* behandlas verksamhetssyftet. Först introduceras verksamhetssyftet förhållandevis översiktligt. Sedan behandlas frågan om huruvida verksamhetssyftet är befogenhetsinskränkande. Efter detta behandlas vinstsyftet närmare. Först behandlas innebörden av vinstsyftet och sedan behandlas frågan om huruvida vinstsyftet ska anses framgå av lagen eller bolagsordningen eller av båda två. I det sista avsnittet behandlas översiktligt den i litteraturen pågående diskussionen kring möjligheterna för ett aktiebolag att ha ett annat syfte än att bereda aktieägarna vinst.

Det bör observeras att det som utreds i sjätte kapitlet kräver betydligt mer analys än frågorna som utreds i de föregående kapitlen. Därför förs i kapitlet en löpande analys mot bakgrund av vad rättskällorna visar. Förhoppningen är att denna löpande analys underlättar för läsaren.

I *sjunde kapitlet* behandlas ogiltighetsregeln i 8 kap. 42 § ABL. Först behandlas kortfattat 8 kap. 42 § första stycket ABL och behörighetsöverskridanden. Sedan behandlas 8 kap. 42 § andra stycket ABL och befogenhetsöverskridanden. Efter detta behandlas den EU-rättsliga bakgrund som 8 kap. 42 § ABL delvis har. I kapitlets sista avsnitt redogörs för de åsikter som förts fram i doktrin gällande hur 8 kap. 42 § ABL bör

tillämpas vid styrelsens och den verkställande direktörens överskridande av verksamhetssyftet.

I *åttonde kapitlet* analyseras huruvida ogiltighet kan följa av 8 kap. 42 § ABL vid styrelsens eller den verkställande direktörens överskridande av verksamhetssyftet. Avsikten är att frågeställningen ska besvaras i detta kapitel.

1.4 Avgränsningar

I uppsatsen behandlas inte fullmaktsläran. Fullmaktsläran handlar om de förhållanden då en enskild person, huvudmannen, genom ställföreträdare ingår avtal med tredje man.¹⁰ Ett av fullmaktslärans stora problem är i vilken utsträckning en huvudman ska kunna bli bunden mot sin vilja. Samma problem kommer generellt igen även i aktiebolagsrätten när bolag genom ställföreträdare ingår avtal eller andra rättshandlingar med tredje man.¹¹ Frågor om fullmaktsrätten lämnas i denna uppsats därhän på grund av att det, för att uppnå syftet med uppsatsen, inte är nödvändigt att behandla ämnet.

Uppsatsen behandlar heller inte särskilda firmatecknare och hur de berörs av de aktiebolagsrättsliga bestämmelser som är centrala i denna uppsats.¹² Anledningen till att de inte berörs är att 8 kap. 42 § andra stycket ABL reglerar de särskilda firmatecknarnas befogenhetsöverskridanden annorlunda än styrelsens och den verkställande direktörens och således hade framställningen blivit alltför omfattande om även särskilda firmatecknare hade behandlats.¹³

---

¹⁰ Skog (2018) s. 181 f. För en förhållandevis utförlig framställning gällande fullmaktsläran i relation till aktiebolagsrätten, se Åhman (1997) s. 574 ff.

¹¹ Se exempelvis Skog (2018) s. 182 f. och Sandström (2017) s. 241.

¹² Att särskilda firmatecknare kan utses i ett aktiebolagslag följer av 8 kap. 37 § ABL.

¹³ Se Stattin (2007) s. 74 ff. och Eklund och Stattin (2016) s. 355 ff. för redogörelser för hur 8 kap. 42 § ABL ska tillämpas i relation till särskilda firmatecknare.

Då bolagsstämma, styrelse och verkställande direktör har flera olika uppgifter finns det inte möjlighet, och inte heller anledning, att i denna uppsats behandla dessa på ett uttömmande sätt. Istället ligger fokus beträffande bolagsstämman på att redogöra för ett begränsat urval av de bestämmelser som reglerar bolagsstämmans kompetens. Vad gäller styrelsen och den verkställande direktören ligger fokus på dessa bolagsorgans huvuduppgifter.

Denna uppsats syftar heller inte till att uttömmande redogöra för de olika bestämmelser som på olika sätt begränsar styrelsens och den verkställande direktörens befogenhet. Mot bakgrund av detta är det endast verksamhetsföremålet som, utöver verksamhetssyftet, redogörs särskilt för. Detta mot bakgrund av verksamhetssyftets och verksamhetsföremålets nära koppling.¹⁴ Detta innebär alltså att exempelvis generalklausulen i 8 kap. 41 § ABL inte behandlas särskilt. Detta betyder att verksamhetssyftets eventuella koppling till generalklausulen inte heller behandlas.¹⁵ Det kan också konstateras att det endast finns ett mindre antal bestämmelser som *definitivt* utgör befogenhetsinskränkningar.¹⁶ Det ryms emellertid inte inom uppsatsens syfte att försöka utreda exakt vilka bestämmelser som kan tänkas vara befogenhetsinskränkande, varför i uppsatsen endast nämns de bestämmelser gällande vilka rättsläget är tämligen klart.

Vad gäller verksamhetssyftet bör påpekas att det i denna framställning inte finns möjlighet att behandla innebörden av vinstsyftet eller utvecklingen avseende andra syften än att skapa vinst mer än översiktligt. Denna avgränsning motiveras också av att det inte är nödvändigt att utreda detta grundligt för att kunna uppnå syftet med framställningen.

Vad gäller behandlingen av 8 kap. 42 § ABL ligger fokus på de delar som är av relevans för uppnåendet av syftet och besvarandet av frågeställningen.

---

¹⁴ Jfr t.ex. kapitel 2 nedan.

¹⁵ Jfr t.ex. Pehrson (1987) s. 491 ff., Dotevall (2015) s. 194 och 200 f. och Nerep, Adestam och Samuelsson, Aktiebolagslag (2005:551) 7 kap. 47 §, avsnitt 2.2.2, 2018-05-11.

¹⁶ Jfr avsnitt 5.2 nedan.

Övriga delar behandlas alltså endast översiktligt eller inte alls. Detta innebär bland annat att 8 kap. 42 § första stycket ABL endast behandlas kortfattat medan vad som konstituerar ond tro inte behandlas alls.¹⁷

Eftersom uppsatsen behandlar överskridanden av verksamhetssyftet just i förhållande till 8 kap. 42 § ABL berörs heller inga andra möjliga rättsföljder, såsom skadestånd enligt 29 kap. ABL eller ogiltighet enligt 36 § lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på rättshandlingars område (hädanefter avtalslagen).¹⁸

1.5 Metod och material

Vid författandet av denna uppsats har huvudsakligen den rättsdogmatiska metoden använts. Rättsdogmatiken består i en rekonstruktion av rättssystem.¹⁹ Rättsdogmatikens uppgift kan också beskrivas som att fastställa gällande rätt.²⁰ Vid användandet av den rättsdogmatiska metoden är källorna begränsade till lag, förarbeten, prejudikat och doktrin.²¹ Dessa källor är definitionsmässigt relevanta för analysen.²² Rättsdogmatiken är en kvalitativ metod för vilken tolkning är ett utmärkande drag och en rättskällas auktoritet är avgörande för analysen.²³

Mot bakgrund av vald metod har framför allt lagtext och förarbeten använts i denna uppsats. Detta har sin grund i att ABL är en tämligen omfattande lag och att det till denna finns omfattande förarbeten. Då olika bestämmelser i ABL har ändrats vid olika tidpunkter har förarbeten från flera olika årtal använts. Prejudikat har också använts, i den mån sådana finns. Som komplement till nyss nämnda rättskällor har även doktrin använts. Doktrin

---

¹⁷ För en utförlig framställning gällande ondrosrequisitet, se t.ex. Åhman (1997) s. 831 ff.

¹⁸ För en utförlig framställning avseende bolagsledningens skadeståndsansvar mot bolaget, se t.ex. Dotevall (2015) s. 343 ff. Vad gäller avtalslagens ogiltighetsreglers tillämplighet vid befogenhetsöverskridanden, se Åhman (1997) s. 283 ff.

¹⁹ Jareborg (2004) s. 4; Kleineman (2013) s. 21.

²⁰ Sandgren (2015) s. 43.

²¹ Sandgren (2015) s. 43. Jfr även Kleineman (2013) s. 21.

²² Sandgren (2015) s. 43 f.

²³ Sandgren (2015) s. 43 f. Jfr även Kleineman (2013) s. 29.

utgör dels en källa till information om de tre andra rättskällorna men är också en form av rättskälla i egen rätt. Den beskriver och systematiserar innehållet i nämnda rättsliga material och väger samman detta.²⁴

Då en i denna uppsats central bestämmelse till viss del bygger på ett EU-direktiv har även EU-rättslig metod använts. I denna uppsats har den EU-rättsliga metoden framför allt använts som ett tillvägagångssätt för att hantera de EU-rättsliga källorna.²⁵ Vid tolkningen av en nationell rättsregel som är baserad på ett EU-direktiv ska, såvitt det finns tolkningsutrymme, säkerställas att det aktuella direktivet slår igenom i nationell rätt.²⁶ Den direktivkonforma tolkningen får emellertid inte drivas så långt att den nationella regeln tolkas i strid mot sin ordalydelse.²⁷

Även om en EU-rättslig regel alltså har genomförts i svensk lag bör en korrekt tolkning av regeln i sista hand styras av sådant tolkningsmaterial som inom EU-rätten har en auktoritativ ställning.²⁸ Det rör sig om EU-domstolens praxis, EU:s allmänna rättsprinciper²⁹ och – i den utsträckning de finns tillgängliga – EU-rättsliga förarbeten.³⁰ Även rättsaktens preambel kan innehålla värdefull information gällande hur rättsakten bör tolkas.³¹ Det

---

²⁴ Sandgren (2015) s. 44. Jfr även Kleineman (2013) s. 34 ff.

²⁵ Jfr Reichel (2013) s. 109.

²⁶ Se t.ex. C-14/83 *Sabine von Colson and Elisabeth Kamann mot Land Nordrhein-Westfalen*, EU:C:1984:153 punkt 26, C-106/89 *Marleasing SA mot Comercial Internacional de Alimentacion SA*, EU:C:1990:395 punkt 8, C-80/86 *Officier van Justitie mot Kolpinghuis Nijmegen BV*, EU:C:1987:431 punkt 12-14 och C-212/04 *Konstantinos Adeneler m.fl. mot Ellinikos Organismos Galaktos (ELOG)*, EU:C:2006:443 punkt 110-111.

²⁷ Se t.ex. C-105/03 *Pupino*, EU:C:2005:386 punkt 44 och 47 och C-212/04 *Konstantinos Adeneler m.fl. mot Ellinikos Organismos Galaktos (ELOG)*, EU:C:2006:443 punkt 110.

²⁸ Reichel (2013) s. 125. Jfr även Ramberg (2018) s. 31.

²⁹ Exempel på allmänna rättsprinciper är principen om lojalt samarbete, principen om tilldelade befogenheter och proportionalitetsprincipen. Se Reichel (2013) s. 112 ff. och 125 f. Se avsnitt 1.7 i Hettne och Otken Eriksson (2011) för en utförlig redogörelse för de allmänna rättsprinciperna inom EU-rätten.

³⁰ Reichel (2013) s. 125. Jfr även Ramberg (2018) s. 31.

³¹ Reichel (2013) s. 125; Ramberg (2018) s. 31. Se C-104/96 *Coöperatieve Rabobank "Vecht en Plassengebied" BA mot Erik Arnoud Minderhoud*, EU:C:1997:610 punkt 19-20 för exempel på när EU-domstolen tolkar en direktivbestämmelse mot bakgrund av direktivets preambel.

kan också gå att få viss vägledning genom att jämföra formuleringarna på olika språk inom EU.³²

Mot bakgrund av ovan har både direktivtext, direktivets preambel samt till direktivbestämmelsen tillhörande rättsfall från EU-domstolen använts vid undersökningen av innebörden av den svenska bestämmelse som delvis bygger på ett direktiv. På grund av tillgänglighetsskäl har dock inte förarbeten till direktivet kunnat användas. Istället har framställningen gjorts fullständig med hjälp av doktrin samt svenska förarbeten som behandlar implementeringen av direktivet i svensk rätt. Även dessa källor kan enligt den EU-rättsliga metoden användas för tolkning.³³

1.6 Forskningsläge

Aktiebolagsrätten är ett rättsområde som flitigt behandlas i litteraturen. De olika delarna av aktiebolagsrätten som redogörs för i denna uppsats är inga undantag. Just den fråga som i uppsatsen ska besvaras har dock endast i begränsad omfattning behandlats i litteraturen. Det är framför allt Stattin som, både enskilt och tillsammans med Eklund, har behandlat frågan. Eklund och Stattin anser att den EU-rättsliga bakgrund som 8 kap. 42 § ABL har tyder på att styrelsens och den verkställande direktörens överskridanden av verksamhetssyftet inte kan leda till ogiltighet.³⁴ Bland andra Östberg, Åhman, Ohlson, Nerep, Adestam och Samuelsson har även mer kortfattat behandlat frågan och det kan konstateras att åsikterna går isär.³⁵

Östberg är av åsikten att överskridande kan leda till ogiltighet vid motpartens onda tro och att en sådan tolkning av 8 kap. 42 § ABL är förenlig med både lagtextens ordalydelse och systematik samt med

---

³² Ramberg (2018) s. 31.

³³ Jfr Reichel (2013) s. 125 och 128.

³⁴ Eklund och Stattin (2016) s. 358 ff.; Stattin (2007) s. 80 ff.; Stattin (1999-2000) s. 439 ff..

³⁵ Östberg (2016) s. 436 f.; Ohlson (2012) s. 111; Nerep, Adestam och Samuelsson, Aktiebolagslag (2005:551) 8 kap. 42 §, avsnitt 3.5, 2018-05-11.

direktivtexten.³⁶ Åhman anser också att överskridanden kan leda till ogiltighet vid motpartens onda tro, och när denna slutsats genom en tillämpning av syssломannareglerna.³⁷ Ohlson anser att mycket talar för att avvikelser från vinstsyftet i 3 kap. 3 § ABL kan åberopas mot en motpart i ond tro. Han konstaterar dock också att 8 kap. 42 § andra stycket andra meningen ABL innebär en viktig inskränkning i betydelsen av ändamålet med bolagets verksamhet och att syftet inte kan åberopas som ogiltighetsgrund mot en ond troende motpart om syftet finns angivet i bolagsordningen.³⁸ Nerep, Adestam och Samuelsson anser inte att en tillämpning av 8 kap. 42 § ABL kan leda till ogiltighet vid styrelsens och den verkställande direktörens överskridande av verksamhetssyftet och de motiverar detta med att det skulle strida mot kärnan i det direktiv som ligger till grund för delar av 8 kap. 42 § ABL.³⁹ Mot bakgrund av det faktum att frågan inte är särskilt omskriven eller omdiskuterad i litteraturen samt att åsikterna i doktrin går isär, är förhoppningen att denna uppsats kan komma att bidra till den juridiska debatten.

---

³⁶ Östberg (2016) s. 436 f.

³⁷ Åhman (1997) s. 714 ff.

³⁸ Ohlson (2012) s. 112.

³⁹ Nerep, Adestam och Samuelsson, Aktiebolagslag (2005:551) 8 kap. 42 §, avsnitt 3.5, 2018-05-11.

2 Historik

2.1 Inledning

Aktiebolagsrätten har utvecklats mycket under det senaste seklet. Detta kapitel kommer att belysa hur rättsområdet har utvecklats genom åren. Inledningsvis kommer rättsläget i lagen (1910:88) om aktiebolag (hädanefter ABL 1910) att behandlas, för att följas av utvecklingen som skedde genom lagen (1944:705) om aktiebolag (hädanefter ABL 1944) samt aktiebolagslagen (1975:1385) (hädanefter ABL 1975). Då de mest centrala bestämmelserna i denna uppsats är 3 kap. 3 § och 8 kap. 42 § ABL, vilka behandlar verksamhetssyftet samt styrelsens och den verkställande direktörens överskridanden av behörighet och befogenhet, är det också dessa bestämmelserns äldre motsvarigheter som fokus kommer att ligga på i den historiska återblicken.

2.2 Historik

2.2.1 1910 års aktiebolagslag

Vid tillkomsten av ABL 1910 ansågs bolagsorganen vara två, nämligen bolagsstämma och styrelse.⁴⁰ I 58 § första meningen upptogs en regel om att styrelsen företrädde bolaget och tecknade firman. I 58 § andra meningen fanns en regel om verkan av styrelsens rättshandlingar i förhållande till tredje man. Denna bestämmelse stadgade att en inskränkning i den befogenhet som tillkom styrelsen eller viss styrelseledamot var, i den mån inte annat följde av ABL, utan verkan mot tredje man såvida denne inte ägt eller bort äga kännedom om inskränkningen.

I motiven till lagen anförde Lagrådet att en sammanställning av Aktiebolagskommitténs förslag gav vid handen att styrelsen ägde

---

⁴⁰ NJA II 1910 s. 79. I doktrinen ansågs dock även revisorerna höra till bolagsorganen, se Åhman (1997) s. 53.

befogenhet att handla å bolagets vägnar i förhållande till tredje man. Därefter uttalade Lagrådet att en inskränkning i denna befogenhet, i den mån den inte följde av särskilda bestämmelser i förslaget, var utan verkan mot tredje man, ”med mindre han ägt kännedom om inskränkningen, *samt att* i förhållande till bolaget styrelsen är pliktig att iakttaga de föreskrifter, som meddelats i bolagsordningen eller af bolagsstämman.”⁴¹ Åhman konstaterar att om man får tro Lagrådet så tycks tanken alltså ha varit att av bolaget självt gjorda inskränkningar i ”befogenheten” endast skulle kunna åberopas mot tredje man som känt till eller bort känna till dem, medan de inskränkningar som följde av lagen utan vidare skulle gälla mot tredje man.⁴²

I 66 § ABL 1910 fanns ett betydelsefullt undantag som stadgade att den som ägde företräda bolaget inte fick ikläda bolaget förpliktelser eller annars förfoga över dess tillgångar i vidare mån än sådant enligt 55 § första momentet medgivet.⁴³ I paragrafen fanns emellertid också ett godtrosskydd för tredje man som rättshandlat med en företrädare för bolaget på ett sätt som stred mot reglerna i 66 §. Den del i 55 § som avsågs stadgade att bolagsstämman inte fick förfoga över bolagets vinstmedel eller övriga tillgångar för ändamål som uppenbarligen var bolagets verksamhet främmande, men att stämman dock fick använda en, i förhållande till bolagets ställning, obetydlig tillgång till allmännyttigt eller därmed jämförligt ändamål.⁴⁴

Utöver förbudet mot att förfoga över bolagets vinstmedel eller övriga tillgångar för ändamål som uppenbarligen var bolagets verksamhet främmande är det av relevans att nämna att verksamhetsföremålet skulle

---

⁴¹ NJA II 1910 s. 78 f.

⁴² Åhman (1997) s. 56. Åhman konstaterar att Bergendal tycks ha varit av samma åsikt som Lagrådet, se Åhman (1997) s. 55 f. och Bergendal (1922) s. 198 ff. Se dock Skarstedt (1937) s. 198.

⁴³ Åhman konstaterar att denna bestämmelse behövdes mot bakgrund av att det rimligen stod klart att bestämmelsen i 58 § andra meningen kunde vara omsättningsfientlig. Förhållandevis ofta måste det nämligen ha varit svårt för tredje man att avgöra huruvida en åtgärd var sådan att den legala befogenheten överskreds. Se Åhman (1997) s. 56.

⁴⁴ Jfr Åhman (1997) s. 57.

anges i såväl stiftelseurkunden som bolagsordningen. Detta framgick av 5 och 17 §§ i ABL 1910.

Vid detta tillfälle gavs begreppet *ändamål* inte en självständig betydelse, utan det var verksamheten som utgjorde det centrala begreppet.⁴⁵ På 1930-talet väckte Nial frågan om uttrycket *bolagets verksamhet* i 55 § endast avsåg bolagsverksamhetens *art* eller om den också avsåg dess *yttersta syfte*. Han kom fram till att det saknade betydelse hur bolagets verksamhet skulle förstås. Han konstaterade att även om 55 § enligt ordalydelsen endast skulle förhindra dispositioner som föll utanför bolagets verksamhet enligt bolagsordningen, så var stadgandets syfte att skydda aktieägarnas intressen, och man kunde inte rimligen lägga större vikt vid verksamheten än vid ändamålet självt. Han konstaterade också att det måste vara likgiltigt om ett förbud mot förfoganden i strid med bolagets ändamål kunde härledas direkt ur 55 § eller inte.⁴⁶ Stadgandet var enligt Nial endast ett uttryck för den även utan särskilt lagbud gällande principen om att aktieägare skulle kunna värja sig mot majoritetsbeslut i strid mot bolagsordningen. Han framhöll att bolagets ändamål visserligen ytterst sällan angavs i bolagsordningen, utan att endast verksamhetens art vanligtvis angavs där. Detta berodde enligt Nial dock säkerligen på att man regelmässigt ansåg ändamålet självklart vara att bereda aktieägarna vinst, och omständigheten att detta inte sattes ut kunde rimligen inte föranleda någon skillnad i det avseendet.⁴⁷

2.2.2 1944 års aktiebolagslag

En stor förändring som skedde vid tillkomsten av ABL 1944 var att det i 78 § första stycket upptogs en regel som gjorde det obligatoriskt att utse verkställande direktör när styrelsen bestod av tre eller flera ledamöter. Denna regel tillkom mot bakgrund av att en verkställande direktör ofta hade

---

⁴⁵ Ohlson (2012) s. 96.

⁴⁶ Nial (1934) s. 31 ff. Nial diskuterade frågan i relation till bolagsstämman, men rimligen var hans resonemang tillämpligt även i förhållande till styrelsen.

⁴⁷ Nial (1934) s. 31 ff. Se även Karlgren (1929) s. 122, som även han uttryckte att bolagets verksamhet och syfte var förknippade och borde ses i ett sammanhang.

börjat anställas som affärsledare, som mer eller mindre självständigt utövade den dagliga ledningen av bolagets verksamhet.⁴⁸

Genom ABL 1944 infördes behörighets- och befogenhetsterminologin i aktiebolagsrätten.⁴⁹ I lagen upptogs dock ingen särskild bestämmelse om att styrelsens eller de särskilda firmatecknarnas behörighetsöverskridande inte var bindande för bolaget alldeles oavsett om tredje man känt till behörighetsöverskridandet eller inte.⁵⁰ När den verkställande direktören företog en rättshandling som stod i strid med reglerna om dennas funktion som bolagsorgan fanns det däremot ett godtrosskydd för tredje man.⁵¹ Det gavs ingen särskild motivering till detta godtrosskydd i förarbetena.⁵²

I 93 § första stycket fanns regler om bolagsföreträdarnas befogenhetsöverskridanden. Enligt dessa gällde att om styrelsen eller annan ställföreträdare för bolaget företagit rättshandling för bolaget men därvid handlat i strid mot vad i 91 § var stadgat eller mot föreskrift som avsågs i 92 § eller annars överskridit sin befogenhet var rättshandlingen inte gällande mot bolaget, om tredje man insåg eller bort inse att ett sådant överskridande förelåg. Bestämmelsen i 91 §, som inte innebar någon förändring i förhållande till tidigare rättsläge, förbjöd bolagsföreträdarna att vidta åtgärder som enligt 76 § första stycket första meningen och andra stycket inte fick vidtas av bolagsstämma.⁵³ Enligt 76 § första stycket andra meningen fick bolagsstämma inte besluta om användande av bolagets vinstmedel eller övriga tillgångar eller om åtagande av förpliktelser för ändamål som uppenbarligen var främmande för bolagets verksamhet eller för verksamhetens syfte.

---

⁴⁸ SOU 1941:9 s. 14 f.

⁴⁹ Se 87-93 §§ i ABL 1944 och Åhman (1997) s. 61.

⁵⁰ Jfr ABL 1944 och Åhman (1997) s. 61. Se SOU 1941:9 s. 334 angående begränsningar i styrelsens behörighet att företräda bolaget.

⁵¹ Se 93 § andra stycket första meningen ABL 1944.

⁵² Jfr SOU 1941:9 s. 337.

⁵³ Jfr Åhman (1997) s. 62.

I förarbetena till ABL 1944 noterades behovet av en tydlig åtskillnad mellan ändamål och föremål.⁵⁴ Utöver det ovannämnda förbudet i 76 § kom bolagets ändamål även till uttryck indirekt i 9 § genom att syftet skulle anges i bolagsordningen om verksamheten inte åsyftade att bereda vinst åt aktieägarna. Det konstaterades i förarbetena till ABL 1944 att ett aktiebolag kunde ha ett rent ideellt syfte, såsom att främja ett kulturellt eller socialt ändamål. Det framhölls att syftet också kunde vara att främja andra ekonomiska intressen än aktieägarnas egna, exempelvis statens, en kommuns eller ett annat företags. Det konstaterades dock att det vanliga var att ett aktiebolag hade vinstsyfte.⁵⁵

2.2.3 1975 års aktiebolagslag

I 8 kap. 14 § ABL 1975 kom att införas en regel gällande behörighets- och befogenhetsöverskridanden. Enligt första meningen i denna bestämmelse gällde att om en ställföreträdare som företagit en rättshandling överskridit sin befogenhet var rättshandlingen inte gällande mot bolaget om motparten var i ond tro. Enligt andra meningen gällde detsamma om verkställande direktör vid företagande av rättshandling överskred sin behörighet.⁵⁶ Av stadgandet gick det att utläsa motsatsvis att behörighetsöverskridanden från styrelsen och särskilda firmatecknare gällde mot bolaget oavsett tredje mans goda tro.⁵⁷

Gällande reglerna om befogenhet blev lagen snarare mindre tydlig jämfört med ABL 1944.⁵⁸ 8 kap. 14 § saknade hänvisning till de regler som var av betydelse för bolagsföreträdarnas befogenhet. Bestämmelsen förmodades dock i förarbetena motsvara 93 § i ABL 1944.⁵⁹

---

⁵⁴ SOU 1941:9 s. 62 f.

⁵⁵ SOU 1941:9 s. 295.

⁵⁶ Angående den verkställande direktörens behörighet, se 8 kap. 6 § i ABL 1975. 8 kap. 6 § hänvisades till i 8 kap. 14 § ABL 1975 och enligt Åhman innebar detta en betydelsefull precisering av lagtexten. Se Åhman (1997) s. 66.

⁵⁷ Jfr Åhman (1997) s. 66.

⁵⁸ Jfr Åhman (1997) s. 66. Jfr även avsnitt 2.2.2 ovan.

⁵⁹ SOU 1971:15 s. 217.

Ytterligare en förändring i förhållande till ABL 1944 var att lagreglerna om att bolagsföreträdarna inte fick handla i strid med bolagsverksamhetens art och syfte togs bort. Detta motiverades med att det inte behövdes särskilda lagregler i dessa avseenden, eftersom det ur den för bolagsföreträdarna bindande bolagsordningen alltid skulle gå att utläsa verksamhetsföremålet och verksamhetssyftet.⁶⁰ Ingen saklig ändring åsyftades alltså.⁶¹

Det indirekta sättet att uttrycka bolagets ändamål bibehölls i ABL 1975.⁶² I förarbetena till ABL 1975 anfördes att aktieägarnas rätt till vinst kunde elimineras genom en bolagsordningsbestämmelse. Det konstaterades att verksamheten kunde drivas i aktieägarnas intresse på annat sätt än genom att åstadkomma vinst till fördelning mellan dem, exempelvis med syftet att utan vinst på verksamheten köpa eller försälja varor för aktieägarnas räkning. Det framhölls att syftet även kunde vara att gynna andra intressen än aktieägarnas, till exempel politiska, vetenskapliga, kulturella eller välgörande.⁶³

---

⁶⁰ Prop. 1975:103 s. 382. Se även SOU 1971:15 s. 244 och avsnitt 6.4.2 nedan.

⁶¹ SOU 1971:15 s. 244; prop. 1975:103 s. 382.

⁶² Se 12 kap. 1 § andra stycket ABL 1975.

⁶³ Prop. 1975:103 s. 476.

3 Aktiebolagets organ

3.1 Inledning

I ett aktiebolag finns olika bolagsorgan. ABL kräver att det finns åtminstone två, nämligen bolagsstämma och styrelse. Detta framgår av 7 kap. 1 § och 8 kap. 1 § ABL. I publika aktiebolag finns det, i 8 kap. 50 § ABL, även krav på att det ska finnas verkställande direktör. I privata aktiebolag får utses en verkställande direktör, men det är inget krav. Detta framgår av 8 kap. 27 § ABL. Som huvudregel gäller även, enligt 9 kap. 1 § första stycket ABL, att ett aktiebolag ska ha minst en revisor. Revisorers uppgifter är bland annat att, som framgår av 9 kap. 3 § första stycket ABL, granska bolagets årsredovisning och bokföring samt styrelsens och den verkställande direktörens förvaltning.⁶⁴

I detta kapitel kommer bolagsorganen bolagsstämma, styrelse och verkställande direktör att behandlas översiktligt.

3.2 Bolagsstämma

Bolagsstämman är det forum där aktieägare kan delta i bolagets beslutsfattande. Detta följer av 7 kap. 1 § ABL. Utgångspunkten för paragrafen är att rätten att besluta i bolagets angelägenheter tillkommer aktieägarna och att denna rätt utövas vid bolagsstämman.⁶⁵

Enligt 7 kap. 10 § ABL ska bolagsstämma hållas inom sex månader från utgången av varje räkenskapsår. Det finns emellertid möjlighet att i bolagsordningen föreskriva att aktieägarna varje år ska hålla ytterligare en eller flera ordinarie stämmor, vilket följer av 7 kap. 12 § ABL. Som huvudregel gäller i kupongbolag, enligt 7 kap. 2 § första stycket ABL, att de

---

⁶⁴ För mer information gällande revisorers uppgifter se t.ex. 9 kap. 3, 4, 5, 6 och 6 a §§ ABL.

⁶⁵ Prop. 1997/98:99 s. 229.

aktieägare som på dagen för bolagsstämman är införda i aktieboken har rätt att delta i bolagsstämman.⁶⁶ I avstämningsbolag gäller istället som huvudregel att rätten att delta i bolagsstämma tillkommer den som är införd i aktieboken fem dagar före stämman. Detta följer av 7 kap. 2 § första stycket samt 7 kap. 28 § tredje stycket ABL.

Aktieägare har enligt 7 kap. 16 § första stycket ABL en initiativrätt som innebär att om en aktieägare vill få ett visst ärende behandlat vid en bolagsstämma ska denna begära detta skriftligen hos styrelsen. I praktiken fattas de flesta beslut vid bolagsstämma utan omröstning.⁶⁷ Begärs omröstning av någon av aktieägarna ska omröstning dock ske. Detta följer av 7 kap. 37 § ABL. Som huvudregel utgörs bolagsstämmans beslut av den mening som fått mer än hälften av de angivna rösterna. Detta framgår av 7 kap. 40 § första stycket ABL.⁶⁸ Bolagsstämmans viktigaste uppgift är att tillförsäkra aktieägarna en möjlighet att, genom utövandet av rösträtten, ta tillvara sina intressen i bolaget.⁶⁹

Bolagsstämman är det högsta beslutande bolagsorganet.⁷⁰ Stämman kan emellertid inte företräda bolaget utåt.⁷¹ Dessutom är det svårt för stämman att kontinuerligt fatta operativa beslut, eftersom bolagsstämma hålls så sällan.⁷² Därför utgår ABL från att aktieägarna vid bolagsstämman överlämnar skötseln av bolagets angelägenheter till styrelsen och den verkställande direktören.⁷³

---

⁶⁶ Jfr t.ex. prop. 2004/05:85 s. 590.

⁶⁷ Samuelsson, Aktiebolagslag (2005:551) 7 kap. 37 §, not 431, 2018-05-13.

⁶⁸ Se dock 7 kap. 40 § andra stycket ABL samt 7 kap. 41, 42, 43, 44 och 45 §§ ABL gällande ärenden som ska beslutas med annat majoritetskrav.

⁶⁹ Dotevall (1989) s. 64; Bergström och Samuelsson (2015) s. 74.

⁷⁰ Se t.ex. SOU 1995:44 s. 77, prop. 1997/98:99 s. 204, SOU 2001:1 s. 244 och prop. 2004/05:85 s. 759. Som kommer att framgå i kapitel 4 kan bolagsstämmans ställning som högsta beslutande organ rimligen även anses framgå indirekt av ABL.

⁷¹ Att bolagsstämman inte kan företräda bolaget utåt framgår indirekt av ABL. Jfr framför allt 8 kap. 35 och 36 §§ ABL.

⁷² Jfr t.ex. Bergström och Samuelsson (2015) s. 72 och Sandström (2017) s. 216 och 219.

⁷³ Se t.ex. kapitel 4 nedan, vari bolagsledningens huvudansvar redogörs för. Jfr även t.ex. Bergström och Samuelsson (2015) s. 72 f. och Sandström (2017) s. 216 och 219.

3.3 Styrelse

Som huvudregel är det, enligt 8 kap. 8 § första stycket ABL, bolagsstämman som väljer styrelsen.⁷⁴ Av 8 kap. 1 § ABL följer att ett privat aktiebolag ska ha en styrelse med en eller flera ledamöter.⁷⁵ Enligt 8 kap. 3 § ABL ska det emellertid finnas minst en suppleant i det fallet styrelsen består av färre än tre personer. I ett publikt aktiebolag ska styrelsen bestå av minst tre ledamöter, vilket följer av 8 kap. 46 § ABL. Enligt 8 kap. 13 § ABL gäller som huvudregel ett uppdrag som styrelseledamot till slutet av den första årsstämma som hålls efter det år då styrelseledamoten utsågs.

Enligt 8 kap. 17 § ABL ska, i en styrelse som har mer än en ledamot, en ledamot utses till ordförande. Styrelsens ordförande ska, enligt 8 kap. 18 § ABL, se till att sammanträden hålls när det behövs. Enligt samma paragraf gäller att styrelsen alltid ska sammankallas om en styrelseledamot eller verkställande direktör begär det. Styrelsen är beslutför, om mer än hälften av hela antalet styrelseledamöter eller det högre antal som föreskrivs i bolagsordningen är närvarande. Beslut får dock inte fattas i ett ärende om inte, såvitt är möjligt, samtliga styrelseledamöter har fått tillfälle att delta i ärendets behandling och fått ett tillfredsställande underlag för att avgöra ärendet. Detta följer av 8 kap. 21 § första och andra stycket ABL. Enligt 8 kap. 22 § ABL gäller enkel majoritet som huvudregel för styrelsens beslut.

Styrelsen kan, till skillnad från bolagsstämman, företräda bolaget utåt.⁷⁶ Av 8 kap. 35 § ABL följer nämligen att styrelsen företräder bolaget och tecknar dess firma. Firmateckningsrätten innebär en rätt för styrelsen att som bolagets ställföreträdare representera bolaget vid avtal och andra rättshandlingar samt inför domstolar och myndigheter i övrigt. Detta ställföreträdarskap kan utövas inte bara genom skriftlig firmateckning utan också muntlig sådan, exempelvis vid ingående av muntliga avtal. Med *styrelsen* förstås i paragrafen beslutande styrelse. Detta innebär att om

---

⁷⁴ Se dock 8 kap. 8 § första stycket andra meningen ABL och 8 kap. 47 § ABL.

⁷⁵ Jfr prop. 2004/05:85 s. 616.

⁷⁶ Jfr avsnitt 3.2 ovan.

styrelsen fattar ett majoritetsbeslut om ingående av avtal för bolaget, kan majoriteten också representera bolaget när avtalet ingås.⁷⁷

3.4 Verkställande direktör

Den verkställande direktören utses, enligt 8 kap. 27 § ABL, av styrelsen.

Av 8 kap. 36 § ABL följer att den verkställande direktören alltid får företräda bolaget och teckna dess firma beträffande uppgifter som denne ska sköta enligt 8 kap. 29 § ABL. Precis som för styrelsen innefattar firmateckningsrätten en rätt för den verkställande direktören att som bolagets ställföreträdare representera bolaget vid avtal och andra rättshandlingar samt inför domstolar och myndigheter i övrigt.

Ställföreträdarskap kan utövas både genom skriftlig firmateckning och muntlig sådan.⁷⁸ 8 kap. 36 § ABL innehåller en bestämmelse om den verkställande direktörens ställningsfullmakt, det vill säga det ställföreträdarskap som tillkommer den verkställande direktören även om denne inte skulle vara bemyndigad att teckna bolagets firma.⁷⁹

---

⁷⁷ Prop. 1975:103 s. 380.

⁷⁸ Prop. 1975:103 s. 380.

⁷⁹ Prop. 1975:103 s. 381.

4 Styrelsens och den verkställande direktörens behörighet

4.1 Inledning

För att minska bolagsledningens makt finns det gränser för vad styrelsen och den verkställande direktören får fatta beslut om och rättshandla gällande.⁸⁰ Styrelsens och den verkställande direktörens behörighet och befogenhet skapar gränser inom vilka styrelsen och den verkställande direktören måste hålla sig när de rättshandlar för bolaget.⁸¹ I detta kapitel kommer utredas vilken behörighet styrelsen och den verkställande direktören har när de rättshandlar för bolaget. För att kunna fastställa styrelsens och den verkställande direktörens behörighet är det emellertid nödvändigt att även behandla kompetensfördelningen mellan bolagsorganen.⁸²

Inledningsvis kommer begreppen *behörighet*, *befogenhet* och *kompetens* att behandlas. Då dessa begrepp är centrala i denna uppsats är det nödvändigt att här förklara begreppens innebörd. Sedan kommer bolagsstämmans kompetens att behandlas. Efter detta kommer att redogöras för styrelsens respektive den verkställande direktörens kompetens. I kapitlets sista avsnitt kommer att redogöras för styrelsens och den verkställande direktörens behörighet.

---

⁸⁰ Se t.ex. Bergström och Samuelsson (2015) s. 73 f.

⁸¹ Jfr 8 kap. 42 § ABL. Angående terminologin, se avsnitt 4.2 ovan.

⁸² Se framför allt avsnitt 4.2 och 4.6 nedan. Jfr även avsnitt 3.2 ovan.

4.2 Begreppen behörighet, befogenhet och kompetens

Det bör inledningsvis framhållas att begreppen *behörighet* och *befogenhet* har kritiserats för att vara otydliga.⁸³ ABL innehåller inga legaldefinitioner av begreppen och i doktrin är förklaringarna av begreppen inte helt identiska.⁸⁴ I det följande görs emellertid ett försök att förklara begreppens innebörd. Begreppet *behörighet* syftar närmast på den beslutskompetens eller rätt att företräda bolaget som ABL ger bolagsorganen, det vill säga vad bolagsorganen med bindande verkan *kan* göra.⁸⁵ Skog påpekar att man vid läsandet av 8 kap. 42 § ABL måste vara uppmärksam på att *behörighet* ibland betyder *rätt att fatta beslut* och ibland *makt att binda bolaget*.⁸⁶ Begreppet *befogenhet* tar istället sikte på vad ett bolagsorgan, med beaktande av bland annat de uppdrag och inskränkande föreskrifter som överordnade bolagsorgan har lämnat, *får* göra.⁸⁷

Avslutningsvis bör begreppet kompetens förklaras. I förarbetena till 8 kap. 42 § ABL anges att när det i paragrafens första stycke, det vill säga det stycke som behandlar behörighetsöverskridanden, talas om bolagsorganens behörighet avses deras kompetens.⁸⁸ Mot bakgrund av detta är kompetens rimligen detsamma som behörighet i behörighetens betydelse *i lag given rätt att fatta beslut*.⁸⁹ Observera dock att rubriken till 8 kap. 42 § ABL lyder

---

⁸³ Se t.ex. prop. 2004/05:85 s. 312 och Lagrådets kritik mot terminologin. En anledning till förvirring gällande dessa två begrepp kan vara det faktum att begreppen härstammar från fullmaktsläran, men där har till viss del annorlunda innebörd, jfr bl.a. Andersson, Johansson och Skog (2013) s. 8:89, Kleineman (1994-1995) s. 631 ff., Skog (2018) s. 182 f., Johansson (2014) s. 261, Sandström (2017) s. 241, Dotevall (2015) s. 327, Åhman (1997) s. 114 ff. och Nerep, Adestam och Samuelsson, Aktiebolagslag (2005:551) 8 kap. 4 §, avsnitt 3.5, 2018-05-11.

⁸⁴ Jfr ABL samt bl.a. Andersson, Johansson och Skog (2013) s. 8:89, Kleineman (1994-1995) s. 631 ff., Skog (2018) s. 182 f., Johansson (2014) s. 261, Sandström (2017) s. 241 och Nerep, Adestam och Samuelsson, Aktiebolagslag (2005:551) 8 kap. 4 §, avsnitt 3.5, 2018-05-11.

⁸⁵ Andersson, Johansson och Skog (2013) s. 8:89; Skog (2018) s. 182 f. Jfr även SOU 1941:9 s. 335, Johansson (2014) s. 261 och Nerep, Adestam och Samuelsson, Aktiebolagslag (2005:551) 8 kap. 4 §, avsnitt 3.5, 2018-05-11.

⁸⁶ Skog (2018) s. 182 f.

⁸⁷ Se bl.a. Andersson, Johansson och Skog (2013) s. 8:89 och Skog (2018) s. 182. Jfr även SOU 1941:9 s. 335 och Johansson (2014) s. 261.

⁸⁸ Prop. 1993/94:196 s. 121 och 168.

⁸⁹ Jfr Skog (2018) s. 182 f.

”Kompetensöverskridande”. Eftersom paragrafen behandlar både behörighetsöverskridanden och befogenhetsöverskridanden indikerar rubriken att lagstiftaren kanske även har tänkt att *kompetens* är ett slags övergripande begrepp som innefattar både *behörighet* och *befogenhet*.⁹⁰

I återstoden av denna framställning kommer, i syfte att undvika förvirring, *kompetens* att användas med innebörden en i ABL given rätt att fatta beslut och termerna *behörighet* och *befogenhet* kommer att reserveras för sammanhang där styrelsens och den verkställande direktörens ställföreträdarskap behandlas.⁹¹

4.3 Bolagsstämmans kompetens

I flertalet frågor har bolagsstämman så kallad *exklusiv kompetens*.⁹²

Innebörden av att beslut tillhör bolagsstämmans exklusiva kompetens är att bolagsstämman inte har rätt att delegera besluten till styrelsen eller annan, om en sådan delegationsrätt inte uttryckligen har föreskrivits i lagen.⁹³

Ett exempel på en fråga som hör till detta exklusiva kompetensområde är beslut om ändring i bolagsordningen. Detta följer av 3 kap. 4 § ABL.⁹⁴

Även ett antal frågor som hör till hållandet av bolagsstämma faller inom bolagsstämmans exklusiva kompetens.⁹⁵ Också utseende av bland annat styrelseledamöter och utseende av revisor faller inom bolagsstämmans exklusiva kompetens. Detta framgår av 8 kap. 8 och 47 §§ samt 9 kap. 8 § ABL.⁹⁶ Ytterligare en fråga som faller inom bolagsstämmans exklusiva

---

⁹⁰ Jfr Nerep, Adestam och Samuelsson, Aktiebolagslag (2005:551) 8 kap. 4 §, avsnitt 3.5, 2018-05-11. De är av uppfattningen att kompetensen innebär precis detta.

⁹¹ Jfr Skog (2018) s. 182 f.

⁹² Begreppet *exklusiv kompetens* förekommer både i förarbetena och i litteraturen, se t.ex. SOU 1995:44 s. 77 ff., Nerep, Adestam och Samuelsson, Aktiebolagslag (2005:551) 7 kap. 1 §, avsnitt 3.5, 2018-05-11 och Dotevall (2015) s. 203.

⁹³ Nerep, Adestam och Samuelsson, Aktiebolagslag (2005:551) 7 kap. 1 §, avsnitt 3.5, 2018-05-11.

⁹⁴ Jfr även prop. 2004/05:85 s. 540. Se också 3 kap. 5-10 §§ ABL för ytterligare bestämmelser gällande ändring i bolagsordningen.

⁹⁵ Se 7 kap. 6 och 55 §§ ABL, 7 kap. 11 och 61 §§ ABL, 7 kap. 14 § ABL, 7 kap. 29-31 §§ ABL samt 7 kap. 37-39 och 58 §§ ABL.

⁹⁶ Jfr även ovan avsnitt 3.3.

kompetens är frågan om bolaget ska träda i likvidation. Detta framgår av 25 kap. 1 § ABL. Även beslut om vinstutdelning faller inom bolagsstämmans exklusiva kompetens, vilket framgår av 18 kap. 1 § ABL.⁹⁷

Utöver detta kommer bolagsstämmans ställning som överordnat organ till uttryck genom att stämman har kompetens att fatta beslut i alla bolagets frågor.⁹⁸ Dessa beslut får oftast formen av direktiv eller instruktioner till bolagsledningen.⁹⁹ Bolagsstämman kan alltså ge bolagsledningen bindande direktiv i frågor som inte tillhör bolagsstämmans primära kompetens.¹⁰⁰ Sådana anvisningar, som exempelvis kan tas in i bolagsordningen, måste följas.¹⁰¹ Sådana anvisningar som står i strid med ABL, bolagsordningen eller tillämplig lag om årsredovisning behöver emellertid inte följas.¹⁰² Bolagsstämman får inte ge styrelsen direktiv i sådan omfattning att styrelsen förlorar sin ställning som ansvarig handhavare av bolagets förvaltning.¹⁰³

Utöver detta bör också nämnas att det i doktrin av flera rättsvetenskapliga författare har antagits att det finns vissa beslut som är så ingripande för aktieägarna att de måste fattas vid bolagsstämma, trots att ingen

---

⁹⁷ Jfr även prop. 2004/05:85 s. 401. Se dock 18 kap. 2 och 4 §§ ABL som stadgar att styrelsen, om bolagsstämman ska pröva en fråga om vinstutdelning, som huvudregel ska upprätta ett förslag till beslut och till detta förslag föga ett motiverat yttrande om huruvida vinstutdelningen är försvarlig med 17 kap. 3 § andra och tredje styckena. Som framgått i avsnitt 1.4 görs här ingen uttömmande redogörelse för bolagsstämmans kompetens. För en utförlig lista över vad som tillhör stämmans exklusiva kompetens, se Nerep, Adestam och Samuelsson, Aktiebolagslag (2005:551) 7 kap. 1 §, avsnitt 3.5, 2018-05-11.

⁹⁸ Johansson (2018) s. 45; Dotevall (2015) s. 204; Nerep, Adestam och Samuelsson, Aktiebolagslag (2005:551) 7 kap. 1 §, avsnitt 3.5, 2018-05-11. Jfr även SOU 1995:44 s. 273.

⁹⁹ Nerep, Adestam och Samuelsson, Aktiebolagslag (2005:551) 7 kap. 1 §, avsnitt 3.5, 2018-05-11.

¹⁰⁰ Johansson (2018) s. 45; Almlöf (2014) s. 187 ff.; Dotevall (2015) s. 205; Andersson och Johansson och Skog (2013) s. 7:4.

¹⁰¹ Prop. 1997/98:99 s. 204; SOU 1995:44 s. 273.

¹⁰² Se 8 kap. 41 § andra stycket ABL. Se även t.ex. prop. 1997/98:99 s. 204.

¹⁰³ SOU 1971:15 s. 220; prop. 1975:103 s. 236 och 386; SOU 1995:44 s. 157 f.

bestämmelse om detta finns i lagtexten.¹⁰⁴ Motsatt ståndpunkt finns emellertid också företrädd.¹⁰⁵

4.4 Styrelsens kompetens

8 kap. 4 § ABL innehåller de allmänna bestämmelserna om styrelsens ansvarsområde. Av 8 kap. 4 § första stycket ABL följer att styrelsen svarar för bolagets organisation och för förvaltningen av bolagets angelägenheter. Bestämmelsen är allmänt hållen. Styrelsen ska se till att organisationen är ändamålsenlig. Organisationen ska inrymma rutiner och funktioner som verkar kvalitetssäkrande. Denna planerande roll är en av styrelsens viktigaste uppgifter. Det handlar bland annat om att se till att det finns kloka handläggningsrutiner, riktlinjer för förvaltningen och placeringen av bolagets medel, ett gott urval av medarbetare och en fortlöpande kommunikation mellan befattningshavarna. Styrelsen måste också vara ett forum för planering och bedömning av bolagets utveckling.¹⁰⁶

Ibland kan styrelsens ansvarsområde påverkas av förekomsten av en verkställande direktör i bolaget.¹⁰⁷ Den verkställande direktören ansvarar, enligt 8 kap. 29 § ABL, för den löpande förvaltningen. Detaljer i organisationen kan höra till den löpande förvaltningen och i de fall de gör det faller de inom den verkställande direktörens ansvarsområde.¹⁰⁸ Det faktum att styrelsen är ett överordnat organ i förhållande till den verkställande direktören innebär också att styrelsen kan välja att själv avgöra ärenden som faller inom den löpande förvaltningen. Tar styrelsen denna bestämmanderätt i anspråk upphör den verkställande direktörens rätt att sköta den löpande förvaltningen. Det skulle emellertid strida mot

---

¹⁰⁴ Se t.ex. Dotevall (1989) s. 177, Eklund och Stattin (2016) s. 182 ff., Krook (2006-2007) s. 854 ff., Nial (1976) s. 329 ff., Johansson (2014) s. 124 f., Strandberg (2017-2018) s. 82, Åhman (1997) s. 534 ff., Johansson (2018) s. 47, Andersson, Johansson och Skog (2013) s. 7:5 och Stattin (2008) s. 144 ff. Se även Nials utlåtande i NJA 1979 s. 635.

¹⁰⁵ Se t.ex. Båvestam och Lindblad (2007-08) s. 224 ff. och Nerep, Adestam och Samuelsson, Aktiebolagslag (2005:551) 8 kap. 4 §, avsnitt 3.3, 2018-05-11.

¹⁰⁶ Prop. 1997/98:99 s. 205. Jfr även prop. 1975:103 s. 375.

¹⁰⁷ Prop. 1997/98:99 s. 205. Jfr även prop. 1975:103 s. 374.

¹⁰⁸ SOU 1995:44 s. 273; prop. 1997/98:99 s. 205. Jfr även prop. 1975:103 s. 374.

lagstiftningens grunder att göra så stora ingrepp i den verkställande direktörens rätt att sköta den löpande förvaltningen att denna i realiteten inte längre kan anses ha ställning som verkställande direktör.¹⁰⁹

De anvisningar som styrelsen kan ge den verkställande direktören är denne skyldig att följa.¹¹⁰ Detta gäller emellertid inte om anvisningen står i strid med ABL, tillämplig lag om årsredovisning eller bolagsordning.¹¹¹ Det får dessutom även i detta fall anses strida mot grundtankarna bakom lagen om styrelsen vidtar så väsentliga ingrepp i den verkställande direktörens rätt att sköta den löpande förvaltningen att denne i praktiken inte längre fyller en verkställande direktörs funktion.¹¹²

Något som alltid hör till styrelsens ansvar för förvaltningen av bolagets angelägenheter är att utöva tillsyn över att den verkställande direktören fullgör sina åligganden.¹¹³ Gör den verkställande direktören inte det, måste styrelsen ingripa.¹¹⁴

4.5 Den verkställande direktörens kompetens

Som förklarades ovan framgår den verkställande direktörens uppgifter av 8 kap. 29 § ABL.¹¹⁵ Enligt första stycket i denna paragraf gäller att den verkställande direktören ska sköta den löpande förvaltningen enligt styrelsens riktlinjer och anvisningar. Alla åtgärder som inte med hänsyn till omfattningen och arten är av osedvanlig beskaffenhet eller stor betydelse hör till den löpande förvaltningen.¹¹⁶ De åtgärder som är erforderliga för

---

¹⁰⁹ Prop. 1975:103 s. 374; prop. 1997/98 s. 79, 92 och 205.

¹¹⁰ Prop. 1975:103 s. 374; prop. 1997/98:99 s. 221 f.

¹¹¹ Se 8 kap. 41 § andra stycket ABL. Se även t.ex. prop. 1997/1998:99 s. 222.

¹¹² Prop. 1997/98:99 s. 222. Jfr också prop. 1975:103 s. 374.

¹¹³ Prop. 1975:103 s. 375; prop. 1997/98 s. 205.

¹¹⁴ Prop. 1997/98 s. 205.

¹¹⁵ Jfr avsnitt 4.4 ovan.

¹¹⁶ Prop. 1975:103 s. 374; prop. 1997/98:99 s. 91 och 221. Jfr även 8 kap. 29 § andra stycket ABL, vilket implicit definierar den löpande förvaltningen.

driften av bolaget hör normalt till den löpande förvaltningen.¹¹⁷

Bedömningen av vad som ingår i den löpande förvaltningen är emellertid till stor del beroende av bolagets beskaffenhet och storlek.¹¹⁸

Av 8 kap. 29 § andra stycket ABL följer att den verkställande direktören dessutom, utan styrelsens bemyndigande, får vidta åtgärder som med hänsyn till omfattningen och arten av bolagets verksamhet är av ovanligt slag eller av stor betydelse, om styrelsens beslut inte kan avvaktas utan väsentlig olägenhet för bolagets verksamhet. I sådana fall ska styrelsen, enligt samma stycke, så snart som möjligt underrättas om åtgärden. Den verkställande direktören har alltså i vissa fall rätt att även besluta i frågor som faller utanför den löpande förvaltningen.¹¹⁹

4.6 Styrelsens och den verkställande direktörens behörighet

Styrelsens och den verkställande direktörens behörighet att binda bolaget mot tredje man motsvarar deras kompetens.¹²⁰ Detta betyder alltså att styrelsen har behörighet att binda bolaget genom rättshandlingar som faller inom förvaltningen av bolagets angelägenheter.¹²¹ Styrelsen har däremot inte behörighet att rättshandla i frågor som faller inom bolagsstämmans exklusiva kompetens.¹²²

---

¹¹⁷ Prop. 1975:103 s. 375.

¹¹⁸ Prop. 1975:103 s. 375. Se även bl.a. NJA 1958 s. 186, NJA 1968 s. 375 och NJA 1995 s. 437 avseende vad som faller inom den löpande förvaltningen och vad som inte gör det.

¹¹⁹ Prop. 1997/98:99 s. 91.

¹²⁰ Jfr t.ex. Bergström och Samuelsson (2015) s. 91 och Sandström (2017) s. 235 f. Vad gäller den verkställande direktören, se även 8 kap. 42 § första stycket andra meningen ABL. Här framgår att 8 kap. 29 § ABL sätter ramarna för den verkställande direktörens behörighet.

¹²¹ Dotevall (2015) s. 321. Jfr även ovan avsnitt 4.4.

¹²² Prop. 1993/94:196 s. 122 och 168 f.; SOU 1992:83 s. 162. Jfr avsnitt 4.3 ovan. Eftersom bolagsstämman inte kan rättshandla för bolaget kan det rimligen uppkomma situationer då bolagsstämman har fattat ett beslut i en fråga inom bolagsstämmans exklusiva kompetens som sedan behöver verkställas utåt av styrelsen. I dessa situationer har styrelsen rimligen behörighet att rättshandla för bolaget, trots att det gäller en fråga som faller inom bolagsstämmans exklusiva kompetens. Jfr Sandström (2017) s. 235.

Eftersom den verkställande direktörens uppgifter normalt är begränsade till den löpande förvaltningen, har verkställande direktören normalt endast behörighet att binda bolaget genom rättshandlingar som faller inom den löpande förvaltningen.¹²³ Detta innebär att den verkställande direktören till exempel kan ingå avtal med leverantörer och kunder såvida inte avtalen med hänsyn till deras innehåll, den tidsrymd de avser och bolagets förhållanden framstår vara av osedvanlig beskaffenhet eller av stor betydelse för bolaget.¹²⁴ I vissa fall kan den verkställande direktörens behörighet emellertid vara vidare än så.¹²⁵ Den verkställande direktören har också behörighet att utåt verkställa sådant som har beslutats av styrelsen.¹²⁶

Utöver den ram för behörigheten som kompetensfördelningen skapar finns det även andra bestämmelser som påverkar styrelsens och den verkställande direktörens behörighet. Klara förbudsbestämmelser i ABL, exempelvis förbudet mot förvärv av egna aktier, utgör enligt förarbetena begränsningar av styrelsens och den verkställande direktörens behörighet.¹²⁷ I förarbetena framhålls att även bestämmelser i brottsbalken rimligen i vissa fall utgör begränsningar av behörigheten.¹²⁸

---

¹²³ Prop. 1993/94:196 s. 169. Se även SOU 1992:83 s. 163 och 8 kap. 42 § första stycket ABL.

¹²⁴ Prop. 1975:103 s. 375.

¹²⁵ Prop. 1993/94:196 s. 169; SOU 1992:83 s. 169. Jfr 8 kap. 29 § andra stycket och avsnitt 4.4 ovan, vari det framgår att verkställande direktören utan styrelsens bemyndigande får vidta åtgärder som med hänsyn till omfattningen och arten av bolagets verksamhet är av ovanligt slag eller av stor betydelse, om styrelsens beslut inte kan avvaktas utan väsentlig olägenhet för bolagets verksamhet.

¹²⁶ Jfr prop. 1975:103 s. 375.

¹²⁷ Prop. 1993/94:196 s. 169; SOU 1992:83 s. 163. Se emellertid Andersson, Johansson och Skog (2013) s. 8:91 gällande förbudet mot att förvärva egna aktier i relation till publika aktieföretag. De konstaterar även att några av ABL:s förbudsregler inte är behörighetsbegränsande, se Andersson, Johansson och Skog (2013) s. 8:91 fotnot 1. Se också Nerep, Adestam och Samuelsson, Aktieföretagslag (2005:551) 8 kap. 42 §, avsnitt 1 och 3.4, 2018-05-11. De konstaterar att överträdelser av förbudsbestämmelser i ABL i första hand ska underkastas en tillämpning av de till förbuden hörande sanktionsbestämmelserna, och alltså inte 8 kap. 42 § ABL (vilken kommer behandlas i kapitel 7 nedan).

¹²⁸ Prop. 1993/94:196 s. 169. I förarbetena hänvisas i detta avseende till Nial (1991) s. 227.

5 Styrelsens och den verkställande direktörens befogenhet

5.1 Inledning

Som framgått ovan skapar även styrelsens och den verkställande direktörens befogenhet gränser inom vilka styrelsen och den verkställande direktören måste hålla sig när de rättshandlar för bolaget.¹²⁹ I detta kapitel kommer styrelsens och den verkställande direktörens befogenhet att behandlas närmare.

Inledningsvis kommer styrelsens och den verkställande direktörens befogenhet översiktligt att behandlas. Efter det kommer en befogenhetsinskränkande bestämmelse behandlas närmare, nämligen bolagsordningsbestämmelsen om verksamhetsföremålet.¹³⁰ Som framgått ovan berörs verksamhetsföremålet närmare därför att verksamhetssyftet och verksamhetsföremålet har ett nära samband.¹³¹ Verksamhetssyftet kommer emellertid att behandlas i ett separat kapitel.¹³² Anledningen till detta är att verksamhetssyftet är mycket centralt i denna uppsats.

5.2 Styrelsens och den verkställande direktörens befogenhet

Styrelsens och den verkställande direktörens befogenhet begränsas av bland annat föreskrifter i bolagsordningen och föreskrifter, instruktioner, beslut med mera som bolagsstämman givit styrelsen och den verkställande

---

¹²⁹ Se avsnitt 4.1.

¹³⁰ Jfr 3 kap. 1 § första stycket första punkten ABL och avsnitt 5.3 nedan.

¹³¹ Jfr avsnitt 1.4 och kapitel 2.

¹³² Se kapitel 6.

direktören eller som styrelsen givit den verkställande direktören.¹³³ Utöver detta finns så kallade *legala befogenhetsinskränkningar*, det vill säga befogenhetsinskränkningar som följer av lag. I förarbetena ges som exempel på sådana befogenhetsinskränkningar jävsreglerna i 8 kap. 23 och 34 §§ ABL och generalklausulen i 8 kap. 41 § ABL.¹³⁴

Det har i förarbetena konstaterats att även andra associationsrättsliga regler kan vara att bedöma som legala befogenhetsinskränkningar, men att det får överlämnas till rättspraxis att närmare klargöra vilka bestämmelser som bör klassificeras som behörighetsbegränsande och vilka som bör klassificeras som befogenhetsbegränsande.¹³⁵ I doktrinen verkar man emellertid vara överens om att även verksamhetssyftet utgör en avgränsning av styrelsens och den verkställande direktörens befogenhet.¹³⁶ Även bolagsordningsbestämmelsen om verksamhetsföremålet utgör en befogenhetsinskränkning.¹³⁷ I litteraturen konstateras ofta även likhetsprincipen i 4 kap. 1 § ABL vara en befogenhetsinskränkning.¹³⁸

5.3 Verksamhetsföremålet

Av 3 kap. 1 § första stycket tredje punkten ABL följer att bolagsordningen ska ange föremålet för bolagets verksamhet. Detta föremål ska, enligt

---

¹³³ Detta framgår av 8 kap. 42 § andra stycket andra meningen ABL. Jfr också prop. 1993/94:196 s. 125 och 170. Se även t.ex. Nerep, Adestam och Samuelsson, Aktiebolagslag (2005:551) 8 kap. 42 §, avsnitt 3.5, 2018-05-11.

¹³⁴ Jfr prop. 1993/94:196 s. 169 f.

¹³⁵ Prop. 1993/94:196 s. 170. Beträffande låne- och säkerhetsförbudet i nuvarande 21 kap. 5 § ABL, se NJA 1992 s. 717. Observera att överträdelse av detta förbud numera drabbas av ogiltighet enligt ett uttryckligt stadgande i 21 kap. 11 § ABL.

¹³⁶ Se t.ex. Bergström och Samuelsson (2015) s. 19 och 92, Sandström (2017) s. 242, Stattin (2008) s. 80 ff. och s. 104, Östberg (2016) s. 436 f., Arvidsson (2010) s. 84 och Andersson (2004-2005) s. 928. Se även kapitel 2 ovan. Frågan om huruvida verksamhetssyftet utgör en befogenhetsinskränkning kommer att behandlas mer ingående i avsnitt 6.3 nedan.

¹³⁷ Jfr 8 kap. 42 § andra stycket andra meningen ABL och jfr även ovan, där det framgår att föreskrifter i bolagsordningen begränsar styrelsens och den verkställande direktörens befogenhet. Som kommer att framgå nedan i avsnitt 5.3 ska, enligt 3 kap. 1 § första stycket tredje punkten ABL, verksamhetsföremålet anges i bolagsordningen. Jfr även kapitel 2 ovan.

¹³⁸ Se t.ex. Nerep, Adestam och Samuelsson, Aktiebolagslag (2005:551) 8 kap. 42 §, avsnitt 3.5, 2018-05-11, Åhman (1997) s. 213 och Östberg (2016) s. 436. Även Lagrådet verkar vara av uppfattningen att likhetsprincipen utgör en befogenhetsinskränkning. Se prop. 2004/05:85 s. 1410 f.

samma paragraf, anges till sin art. Beskrivningen av bolagets verksamhet bör utformas så att varken bolagets aktieägare, borgenärer eller andra intressenter behöver hysa någon tvekan om vad bolaget får ägna sig åt. Avgränsningen ska emellertid inte behöva vara så snäv att den ligger i vägen för smärre omläggningar av bolagets rörelse.¹³⁹ Den närmare avgränsningen har lämnats över till rättstillämpningen.¹⁴⁰

Stadgandet anger alltså inte hur detaljerad beskrivningen av bolagets verksamhet måste vara, men dess art måste dock anges med viss precision.¹⁴¹ Det följer av praxis att verksamhetens art ska specificeras och att alltför allmänna uttryckssätt, exempelvis *handelsrörelse* eller *industriell verksamhet*, inte godtas.¹⁴² Den eller de rörelsegrenar inom vilka bolaget ska bedriva sin verksamhet ska enligt praxis tydligt anges.¹⁴³ Kravet på bestämdhet gällande verksamhetens art kan dock anses vara ganska blygsamt.¹⁴⁴ I RÅ 1991 ref. 102 godtogs till exempel ”handel med lös egendom”.¹⁴⁵ Detta fall ska dock ses i ljuset av det faktum av att aktiebolagets bolagsordning i det aktuella fallet upptog att bolaget skulle ”bedriva handel med och förvaltning av lös och fast egendom samt idka uppdragsverksamhet avseende ledning och organisation av företag och organisationer och annan därmed förenlig verksamhet”. Handel med lös egendom skulle alltså endast utgöra en begränsad del av verksamheten.¹⁴⁶

Det är vanligt och fullt accepterat att beskrivningen av bolagets verksamhet avslutas med tillägget ”och annan därmed jämförlig verksamhet” eller liknande.¹⁴⁷ Ett bolags verksamhet måste inte vara av ekonomisk art, det vill

---

¹³⁹ Prop. 2004/05:85 s. 228. Jfr även SOU 1941:9 s. 63.

¹⁴⁰ SOU 1941:9 s. 63; prop. 2004/05:85 s. 228.

¹⁴¹ Samuelsson, Aktiebolagslag (2005:551) 3 kap. 1 §, not 123, 2018-05-13; Dotevall (2015) s. 169; Andersson, Johansson och Skog (2013) s. 3:4.

¹⁴² Nerep, Adestam och Samuelsson, Aktiebolagslag (2005:551) 3 kap. 1 §, avsnitt 2.2.3, 2018-05-11; Dotevall (2015) s. 169.

¹⁴³ RÅ 1951 ref. 94; RÅ 1981 ref. 102.

¹⁴⁴ Samuelsson, Aktiebolagslag (2005:551) 3 kap. 1 §, not 123, 2018-05-13.

¹⁴⁵ RÅ 1991 ref. 102.

¹⁴⁶ Se RÅ 1991 ref. 102 och Nerep, Adestam och Samuelsson, Aktiebolagslag (2005:551) 3 kap. 1 §, avsnitt 2.2.3, 2018-05-11.

¹⁴⁷ Nerep, Adestam och Samuelsson, Aktiebolagslag (2005:551) 3 kap. 1 §, avsnitt 2.2.3, 2018-05-11.

säga kommersiell, industriell eller annars affärsmässig. Verksamheten kan också vara ideell.¹⁴⁸

Syftet med precisionskravet för verksamheten är inte helt klart. Till stor del har det att göra med bedömningen av om ett bolags firma är förväxlingsbar med andra firmor eller varumärken.¹⁴⁹ Denna bedömning förutsätter en viss precisering vad gäller verksamhetsföremålet.¹⁵⁰ Alltför vaga uttryckssätt kan hindra registrering.¹⁵¹

Nerep, Adestam och Samuelsson konstaterar att bolagsordningsbestämmelsen om verksamhetsföremålet också kan få betydelse vid tillämpningen av 8 kap. 42 § ABL om befogenhetsöverskridande från ställföreträdares sida. Det är dock inte direkt uttalat i några lagmotiv att precisionskravet har just denna funktion.¹⁵² En rättshandling ska dock uppenbart strida mot bolagsordningsbestämmelsen om verksamhetsföremålet för att utgöra ett befogenhetsöverskridande.¹⁵³

---

¹⁴⁸ Nerep, Adestam och Samuelsson, Aktiebolagslag (2005:551) 3 kap. 1 §, avsnitt 2.2.3, 2018-05-11; Dotevall (2015) s. 169; Andersson, Johansson och Skog (2013) s. 3:3-4.

¹⁴⁹ Nerep, Adestam och Samuelsson, Aktiebolagslag (2005:551) 3 kap. 1 §, avsnitt 2.2.3, 2018-05-11; Dotevall (2015) s. 169.

¹⁵⁰ Nerep, Adestam och Samuelsson, Aktiebolagslag (2005:551) 3 kap. 1 §, avsnitt 2.2.3, 2018-05-11.

¹⁵¹ Samuelsson, Aktiebolagslag (2005:551) 3 kap. 1 §, not 123, 2018-05-13.

¹⁵² Nerep, Adestam och Samuelsson, Aktiebolagslag (2005:551) 3 kap. 1 §, avsnitt 2.2.3, 2018-05-11.

¹⁵³ Se bl.a. prop. 1975:103 s. 382, SOU 1971:15 s. 216, NJA 1987 s. 394 på s. 402, Stattin (2007) s. 82, Åhman (1997) s. 684 ff. och Nerep, Adestam och Samuelsson, Aktiebolagslag (2005:551) 3 kap. 1 §, avsnitt 2.2.3, 2018-05-11. Jfr även kapitel 2, vari det framkom att denna princip tidigare uttryckligen stod i lagen. Observera dock 8 kap. 42 § andra stycket andra meningen, vari det framgår att överskridanden av verksamhetsföremålet enligt denna paragraf inte kan leda till ogiltighet. Angående 8 kap. 42 § ABL, se kapitel 7.

6 Verksamhetssyftet

6.1 Inledning

Av 3 kap. 3 § ABL följer att om bolagets verksamhet helt eller delvis ska ha ett annat syfte än att ge vinst till fördelning mellan aktieägarna, ska detta anges i bolagsordningen. Gällande rätt utgår alltså från att ett bolags verksamhet bedrivs i syfte att ge aktieägarna vinst, men möjligheter finns att föreskriva ett annat syfte.¹⁵⁴

I detta kapitel kommer verksamhetssyftet att behandlas närmare. Inledningsvis kommer syftesbestämmelsen i 3 kap. 3 § ABL behandlas översiktligt. Sedan kommer undersökas och diskuteras huruvida verksamhetssyftet utgör en befogenhetsbegränsning. Därefter följer ett avsnitt vari vinstsyftet kommer att behandlas mer djupgående. Först kommer vinstsyftets närmare innebörd att behandlas och sedan kommer vinstsyftets relation till bolagsordningen att utredas. I kapitlets sista avsnitt kommer även möjligheterna för ett bolag att ha andra syften än att bereda vinst åt aktieägarna kortfattat att behandlas. Som framgått ovan kräver det som avses utredas i detta kapitel mer analys än vad som krävts i föregående kapitel, varför en löpande analys här kommer att ske.¹⁵⁵

6.2 Allmänt om verksamhetssyftet

I förarbetena till ABL framhålls att det finns ett värde i att ABL ger uttryck för att aktiebolag normalt sett bedrivs i vinstsyfte. En uttrycklig regel om att aktiebolag normalt bedrivs i vinstsyfte är också ägnad att skydda aktieägarna mot att företagsledningen använder bolagets resurser till verksamhet som inte är till nytta för aktieägarna.¹⁵⁶ För att det ska gå att

---

¹⁵⁴ Prop. 2004/05:85 s. 219 och 539 f. Jfr även SOU 2001:1 s. 113 och 360 och prop. 1975:103 s. 476.

¹⁵⁵ Se avsnitt 1.2 och 1.3.

¹⁵⁶ Prop. 2004/05:85 s. 219. Jfr även bland annat Sandström (2017) s. 209 och Skog (2018) s. 241 f.

komma åt rättshandlingar som strider mot verksamhetssyftet verkar det som att det krävs att rättshandlingen uppenbarligen strider mot syftet.¹⁵⁷

I förarbetena framhålls att det bör vara möjligt att genom bestämmelser i bolagsordningen bestämma att ett aktiebolag inte ska bedrivas i vinstsyfte.¹⁵⁸ Som framgår av 3 kap. 3 § ABL är det tillåtet att i bolagsordningen ta in föreskrifter som stadgar att bolagets verksamhet helt eller delvis ska ha ett annat syfte. Enligt paragrafens andra mening ska i en sådan föreskrift preciseras hur bolagets vinst istället ska användas och hur bolagets behållna tillgångar ska användas vid en likvidation. Denna möjlighet att föreskriva särskilda syften med bolagets verksamhet får emellertid inte utnyttjas för att kringgå ABL:s borgenärsskyddsregler. Det är alltså inte tillåtet att med stöd av en sådan föreskrift vidta dispositioner av vinstmedel på ett sätt som strider mot borgenärsskyddsreglerna.¹⁵⁹ Det är dock mycket ovanligt att aktiebolag drivs med annat syfte än att ge vinst.¹⁶⁰

I sammanhanget bör 17 kap. 5 § ABL nämnas. Enligt denna paragraf får bolagsstämman eller, om saken med hänsyn till bolagets ställning är av ringa betydelse, styrelsen, besluta om gåva till allmännyttigt eller därmed jämförligt ändamål, om det med hänsyn till ändamålets art, bolagets ställning och omständigheterna i övrigt får anses skäligt och gåvan inte strider mot 17 kap. 3 § ABL och de begränsningar mot värdeöverföringar som häri ställs upp. Huvudregeln är att en gåva från bolaget, vilket innebär en värdeöverföring, strider mot vinstsyftet och kan lämnas endast om aktieägarna enhälligt beslutar om detta. 17 kap. 5 § ABL innebär alltså ett undantag från denna huvudregel.¹⁶¹

---

¹⁵⁷ Se bl.a. prop. 1975:103 s. 382, SOU 1971:15 s. 216, NJA 1987 s. 394 på s. 402, Östberg (2016), s. 32 Skog (2018) s. 241, Stattin (2007) s. 82 och Åhman (1997) s. 684 ff. Jfr även kapitel 2, vari det framkom att denna princip tidigare uttryckligen stod i lagen.

¹⁵⁸ Prop. 2004/05:85 s. 219.

¹⁵⁹ Prop. 2004/05:85 s. 540.

¹⁶⁰ Skog (2018) s. 240; Östberg (2016) s. 31.

¹⁶¹ SOU 2001:1 s. 360; prop. 2004/05:85 s. 754.

Vinstsyftet i 3 kap. 3 § ABL är enligt Bergström och Samuelsson sammansatt av två olika normer, nämligen en beslutsnorm och en fördelningsnorm. Beslutsnormen bidrar till bolagsstyrningen genom att varje beslut som fattas för bolagets räkning kan prövas mot vinstkriteriet och den avgränsar enligt Bergström och Samuelsson ledningens befogenhet. Fördelningsnormen säger att den vinst som verksamheten genererar ska fördelas mellan aktieägarna.¹⁶² Ohlson konstaterar att denna i 3 kap. 3 § ABL indirekta syftesbestämning är monistisk i dubbel bemärkelse, då endast ett syfte är angivet och endast en kategori av beneficienter än angivna.¹⁶³

6.3 Verksamhetssyftet och befogenhet

Till skillnad från vad som gäller verksamhetsföremålet, jävsbestämmelserna och generalklausulen framgår inte, varken explicit eller implicit, av lagtext eller av förarbetena att bestämmelsen om verksamhetssyftet utgör en befogenhetsinskränkning.¹⁶⁴ Som framgått ovan verkar man i doktrin emellertid vara ense om att verksamhetssyftet *är* befogenhetsinskränkande.¹⁶⁵ Dessutom har verksamhetssyftet historiskt sett utgjort en befogenhetsinskränkning och det verkar inte finnas någonting som tyder på att lagstiftaren har avsett att ändra på denna ordning.¹⁶⁶ Det faktum att verksamhetssyftet därtill åtminstone ibland framgår av bolagsordningen tycks också tala för att verksamhetssyftet är befogenhetsbegränsande, eftersom bolagsordningsföreskrifter är det.¹⁶⁷

Det kan dock nämnas att Lagrådet, under utformningen av den nu gällande ABL, föreslog en ny utformning av dagens 8 kap. 42 § ABL, det vill säga den paragraf som reglerar behörighets- och befogenhetsöverskridanden.

---

¹⁶² Bergström och Samuelsson (2015) s. 34. Se även Samuelsson (2005) s. 470 ff., Arvidsson (2010) s. 87 f. och Nerep och Samuelsson, Aktiebolagslag (2005:551) 3 kap. 3 §, avsnitt 2.2, 2018-05-11.

¹⁶³ Ohlson (2012) s. 49.

¹⁶⁴ Se avsnitt 5.2 ovan.

¹⁶⁵ Se avsnitt 5.2 ovan.

¹⁶⁶ Jfr kapitel 2 ovan.

¹⁶⁷ Jfr avsnitt 5.2 och 6.2 ovan samt avsnitt 6.4.2 nedan.

Förslaget innehöll en katalog över befogenhetsöverskridanden och överträdelser av verksamhetssyftet fanns inte med i denna katalog. Det bör dock påpekas att Lagrådet i sammanhanget också konstaterade att en uppräkningslista av detta slag inte skulle vara alldeles heltäckande, men att den skulle omfatta de viktiga fallen.¹⁶⁸ Det kan också påpekas att den av Lagrådet föreslagna uppräkningslistan och verksamhetssyftets frånvaro i denna har kritiserats i litteraturen.¹⁶⁹ Vid en sammanvägning av ovan framstår det som att det med förhållandevis stor säkerhet går att dra slutsatsen att verksamhetssyftet är befogenhetsbegränsande.

Något som emellertid bör belysas här är det faktum att Bergström och Samuelsson i samband med sin distinktion mellan beslutsnormen och fördelningsnormen konstaterar att beslutsnormen begränsar styrelsens och den verkställande direktörens befogenhet.¹⁷⁰ Frågan uppkommer därför, under förutsättning att Bergström och Samuelssons distinktion accepteras, om även fördelningsnormen ska anses vara befogenhetsbegränsande. Bergström och Samuelsson är, mot bakgrund av hur de uttrycker sig, möjligen av åsikten att den inte är det.¹⁷¹

Frågan om fördelning av vinst till aktieägarna tycks emellertid snudda vid flera andra bestämmelser i ABL. Här kan exempelvis nämnas 17 kap. ABL om värdeöverföringar, 18 kap. ABL om vinstutdelning, generalklausulen i 8 kap. 41 § ABL och likhetsprincipen i 4 kap. 1 § ABL. Det framstår alltså som att de möjliga situationer vid vilka några eller samtliga aktieägare inte får del av vinsten från bolaget täcks av andra, mer tydliga bestämmelser i ABL. Detta skulle kunna vara en indikation på att fördelningsnormen, till skillnad från beslutsnormen, inte har någon handlingsdirigerande funktion och heller inte kan överskridas. Detta skulle i så fall innebära att den heller inte är befogenhetsbegränsande. Skulle bolaget emellertid ha en föreskrift i bolagsordningen om att någon annan än aktieägarna ska få bolagets vinst,

---

¹⁶⁸ Prop. 2004/05:85 s. 1410 f.

¹⁶⁹ Andersson (2004-2005) s. 928; Stattin (2007) s. 64.

¹⁷⁰ Jfr avsnitt 6.2 ovan.

¹⁷¹ Jfr avsnitt 6.2 ovan.

skulle bolagsstämman rimligen vara bunden av denna vid beslut om vinstutdelning.¹⁷²

Det bör också påpekas att distinktionen som Bergström och Samuelsson gör mellan beslutsnormen och fördelningsnormen inte tycks vara allmänt vedertagen. Det är inte många rättsvetenskapliga författare som gör denna distinktion och det är heller ingen distinktion som har gjorts av lagstiftaren. Det ligger dock något i vad Bergström och Samuelsson säger och 3 kap. 3 § ABL tycks innehålla en fördelningsnorm.¹⁷³ Det verkar emellertid som att, när det pratas om vinstsyftet, det främst är *beslutsnormen* som åsyftas.¹⁷⁴ Det får konstateras att rättsläget är högst oklart gällande fördelningsnormen. Mot bakgrund av slutsatserna i detta avsnitt kommer i det följande med *verksamhetssyftet* avses beslutsnormen, och det är alltså endast överskridanden av denna och dessa överskridandens relation till 8 kap. 42 § ABL som kommer att analyseras.

6.4 Vinstsyftet

6.4.1 Vinstsyftets närmare innebörd

Syftet i 3 kap. 3 § ABL är en grundläggande aktiebolagsrättslig princip som har sin grund i samhällsekonomiska effektivitetskrav.¹⁷⁵ Dotevall konstaterar att eftersom det finns svårigheter med att ge syftesbestämmelsen ett konkret rättsligt innehåll får styrelsen och den verkställande direktören ett stort handlingsutrymme.¹⁷⁶ Han konstaterar även att de teorier som har utvecklats och som har varit dominerande fram till senare tid går ut på att syftet med bolagets verksamhet är att maximera aktieägarnas vinst.¹⁷⁷

---

¹⁷² Jfr avsnitt 4.3 ovan, vari det framgår att beslut om vinstutdelning tillhör bolagsstämmans exklusiva kompetens. Det kan här tilläggas att bolagsordningsföreskrifter är bindande även för bolagsstämman, se t.ex. Åhman (1997) s. 656 ff.

¹⁷³ Jfr lagtexten i 3 kap. 3 §, men se även förarbetsuttalandet i prop. 2004/05:85 s. 540 som redogjordes för ovan i avsnitt 6.2.

¹⁷⁴ Se t.ex. Dotevall (2015) s. 200 ff., Skog (2015) s. 11 ff. och Stattin (2008) s. 138 ff.

¹⁷⁵ Dotevall (2015) s. 194. Jfr även Samuelsson (2011) s. 361 och Bergström och Samuelsson (2015) s. 34.

¹⁷⁶ Dotevall (2015) s. 194.

¹⁷⁷ Dotevall (2015) s. 202.

I den svenska rättsvetenskapliga litteraturen är det framför allt Bergström och Samuelsson som ingående har behandlat denna vinstmaximeringsprincip.¹⁷⁸ De menar att vinstmaximering är liktydigt med en maximering av värdet på bolaget, vilket i sin tur är liktydigt med summan av företagets fria kassaflöden. Dessa fria kassaflöden är summan av diskonterade utbetalningar som bolaget kan göra till dem som medverkat i dess finansiering.¹⁷⁹ I litteraturen framhålls på flera håll att det inom ramen för vinstsyftet emellertid ändå finns möjligheter att ta hänsyn till andra intressen.¹⁸⁰

6.4.2 Vinstsyftet och bolagsordningen

Som framgått ovan ska verksamhetssyftet skrivas in i bolagsordningen om det är annat än att bereda vinst åt aktieägarna.¹⁸¹ I doktrinen verkar de flesta vara av uppfattningen att vinstsyftet kan anses framgå av lagen.¹⁸² Ibland sägs det dock att *vinstsyftet* inte bara följer e contrario av lagtexten, utan att det också följer direkt eller indirekt av bolagsordningen.¹⁸³ Stattin konstaterar att denna uppfattning möjligen har sin grund i ett förarbetsuttalande vari det framhålls att syfte och verksamhetsföremål alltid framgår av bolagsordningen.¹⁸⁴ I detta förarbetsuttalande konstateras att bolagsordningen ska innehålla bestämmelser om verksamhetssyftet om detta inte är att bereda vinst åt aktieägarna. Vidare konstateras att verksamhetens syfte alltså alltid ska kunna utläsas ur bolagsordningen och att eftersom

---

¹⁷⁸ Se Bergström och Samuelsson (2015) s. 34 ff.

¹⁷⁹ Bergström och Samuelsson (2015) s. 34 ff. Även Arvidsson pratar om denna vinstmaximeringsprincip, se Arvidsson (2010) s. 80 ff. Se även de resonemang som Skog och Dotevall för kring vinstsyftets närmare innebörd, Skog (2015) s. 15 och Dotevall (2015) s. 201 f. Se även Ohlson (2012). I denna avhandling behandlas vinstsyftet ingående.

¹⁸⁰ Se t.ex. Arvidsson (2010) s. 86, Eklund och Stattin (2016) s. 108 f., Stattin (2008) s. 139, Taxell (1988) s. 12 och Skog (2015) s. 15 f.

¹⁸¹ Se avsnitt 6.2.

¹⁸² Se t.ex. Sandström (2017) s. 243, Stattin (2008) s. 139, Östberg (2016) s. 31 f. och 436 och Bergström och Samuelsson (2015) s. 34.

¹⁸³ Se bl.a. Johansson (2014) s. 156. Johansson konstaterar att ett aktiebolags syfte direkt eller indirekt ska anses framgå av dess författning. Se också Stattin (2008) s. 139 fotnot 325 och Eklund och Stattin (2016) s. 359.

¹⁸⁴ Stattin (2008) s. 139 fotnot 325. Jfr även prop. 1975:103 s. 382.

bolagsordningsföreskrifter är bindande för bolagsledningen innebär redan bolagsordningen hinder för bolagsorganen att vidta åtgärder i strid med verksamhetssyftet.¹⁸⁵

Uttalandet att verksamhetssyftet alltid ska kunna utläsas av bolagsordningen tycks inte stå i strid med uppfattningen att vinstsyftet kan anses framgå av lagen. Har ett bolag inte angivit något syfte i bolagsordningen kan ju indirekt av bolagsordningen rent faktiskt utläsas ett vinstsyfte, även om detta egentligen framgår av lagen. Den sista delen av uttalandet, däremot, är lite svårare att förena med synen att vinstsyftet framgår av lagen och inte bolagsordningen. Mot bakgrund av ordalydelsen i 3 kap. 3 § ABL och nyare förarbetsuttalanden tycks dock den rimligaste slutsatsen vara att vinstsyftet faktiskt följer av lagtexten och inte av bolagsordningen eller av bolagsordningen *och* lagtexten.¹⁸⁶ 3 kap. 3 § ABL stadgar tydligt att verksamhetssyftet ska anges i bolagsordningen om detta *inte* är att bereda vinst åt aktieägarna. Denna ordalydelse indikerar att vinstsyftet kan anses framgå av lagtexten. Nyare förarbetsuttalanden bekräftar denna ordning och refererar dessutom till bestämmelsen i 3 kap. 3 § ABL som en uttrycklig regel om att aktiebolag som huvudregel bedrivs i vinstsyfte.¹⁸⁷

Gällande de uttalanden om att vinstsyftet följer direkt eller indirekt av bolagsordningen konstaterar Eklund och Stattin att vad som menas är att om inget annat syfte angivits gäller vinstsyfte enligt 3 kap. 3 § ABL för bolaget genom utfyllnad av bolagsordningen. De konstaterar att detta inte innebär att vinstsyftet framgår av bolagsordningen, eftersom utfyllnad i och för sig inte innebär att avtal kompletteras utan att brister i avtalet fylls ut.¹⁸⁸ Mot bakgrund av detta kan konstateras att det mesta alltså tyder på att vinstsyftet ska anses framgå av lagtexten och inte av bolagsordningen.

---

¹⁸⁵ Prop. 1975:103 s. 382.

¹⁸⁶ Jfr avsnitt 6.2 ovan.

¹⁸⁷ Jfr avsnitt 6.2 ovan.

¹⁸⁸ Eklund och Stattin (2016) s. 359. Jfr också Stattin (2008) s. 359 fotnot 325. Se även Åhman (1997) s. 678. Han konstaterar att lagbestämmelsen i fråga träder in som en dispositiv rättsregel och ger bolagsordningen innehåll utfyllnadsvis i den mån aktieägarna inte har bestämt att bolagets verksamhet helt eller delvis ska ha ett annat syfte än att bereda aktieägarna vinst.

6.5 Andra syften än att generera vinst

Den traditionella synen på aktiebolags verksamhetssyfte har på senare tid utmanats av så kallade intressentmodeller eller stakeholder-modeller.¹⁸⁹ Gemensamt för dessa modeller är att vinst som exklusivt verksamhetssyfte inte ingår bland de självklara eller ens accepterade premisserna för beslutsfattande.¹⁹⁰ Dessa modeller har vuxit fram mot bakgrund av miljöproblem, ohämmat utnyttjande av arbetskraft i vissa delar av världen och annan hänsynslös exploatering och tanken är att företag ska ta ansvar för etiska, sociala och samhällsliga konsekvenser av sin verksamhet.¹⁹¹

Dotevall konstaterar att det knappast råder någon tvekan om att den syn på verksamhet som uttrycks i stakeholderteorin rymms inom syftet enligt 3 kap. 3 § ABL.¹⁹² Det finns emellertid också en del kritik mot dessa modeller.¹⁹³ Bergström och Samuelsson konstaterar att vinstkriteriet är helt dominerande inom aktiebolagsrätten och att det inte på allvar kan hävdas att det är så starkt ifrågasatt att en genomgripande förändring kan påräknas inom överskådlig tid.¹⁹⁴ De konstaterar dock också att om ett missnöje med det existerande beslutskriteriets följder för samhällsutvecklingen noteras, är frågan vilka konsekvenserna blir om man expanderar målfunktionen så att bolagsledningarna blir tvungna att väga samman olika värden vid beslutsfattande.¹⁹⁵

---

¹⁸⁹ Bergström och Samuelsson (2015) s. 258 ff.; Dotevall (2015) s. 202. Jfr även Skog (2015) s. 16 och Ohlson (2012) s. 86 ff. och 261.

¹⁹⁰ Bergström och Samuelsson (2015) s. 26; Samuelsson (2005) s. 472 ff. Jfr även Dotevall (2015) s. 202 och Ohlson (2012) s. 81.

¹⁹¹ Se bl.a. Ohlson (2012) s. 86, Bergström och Samuelsson (2015) s. 258 ff. och Skog (2015) s. 14 ff. Se t.ex. Sjäfjell och Mähönen (2014) s. 58 ff. och Sjäfjell (2009) för exempel på argumentation för vikten av att verksamhetssyftet utvecklas på ett sätt som gör att företag i större utsträckning tar ansvar för samhället.

¹⁹² Dotevall (2015) s. 202.

¹⁹³ Se t.ex. Bergström och Samuelsson (2015) s. 268, Samuelsson (2005) s. 471, Skog (2015) s. 16 ff. och Arvidsson (2010) s. 87 f.

¹⁹⁴ Bergström och Samuelsson (2015) s. 268 och Samuelsson (2005) s. 471.

¹⁹⁵ Bergström och Samuelsson (2015) s. 268. Se även Samuelsson (2005) s. 483 Skog (2015) s. 17 f.

Arvidsson påpekar att bolagsordningen kan innehålla bestämmelser som innebär avvikelser från vinstmaximeringsprincipen.¹⁹⁶ I sådana fall är, enligt Arvidsson, ledningen principiellt skyldig att ta hänsyn till andra intressen. Han konstaterar dock också att sådana bolagsordningsbestämmelser i förlängningen innebär att det aktuella bolaget inte utgör någon kapitalassociation och att de får stora konsekvenser för tolkningen av ABL:s regler gällande ägarskyddet.¹⁹⁷

Det finns alltså en del kritik mot verksamhetssyften som inte är att generera vinst. Mot bakgrund av framför allt lagtext, men även förarbeten, tycks det dock vara svårt att med framgång argumentera mot att det för ett aktiebolag är möjligt att bedriva verksamhet med annat syfte än att skapa vinst. Därför kommer utgångspunkten i det följande vara att, precis som framgår av 3 kap. 3 § ABL, det i bolagsordningen *går* att ange att bolaget ska ha ett helt eller delvis annat syfte.¹⁹⁸

---

¹⁹⁶ Arvidsson (2010) s. 88. Arvidsson gör detta konstaterande mot bakgrund av prop. 1975:103 s. 476 och SOU 1941:9 s. 295. Se kapitel 2 för en redogörelse för vad dessa förarbeten stadgar.

¹⁹⁷ Arvidsson (2010) s. 88.

¹⁹⁸ Jfr framför allt avsnitt 6.1 och 6.2 ovan.

7 Ogiltighet enligt 8 kap. 42 § aktiebolagslagen

7.1 Inledning

I 8 kap. 42 § ABL finns bestämmelser som behandlar frågor om aktiebolags bundenhet när bolagets ställföreträdare överskrider sin behörighet eller befogenhet.¹⁹⁹ Lagparagrafen har sett i stort sett likadan ut i drygt 20 år.²⁰⁰ Bestämmelsen utgår från huvudregeln att styrelsen, den verkställande direktören och de särskilda firmatecknarna har förmåga att binda bolaget när de rättshandlar å bolagets vägnar. Från denna huvudregel görs i paragrafen undantag för vissa fall när dessa ställföreträdare har överskridit sin behörighet eller sin befogenhet. I första stycket behandlas behörighetsöverskridanden och i andra stycket behandlas befogenhetsöverskridanden.²⁰¹

Ogiltighetsregeln i 8 kap. 42 § ABL avser bolagets förhållande till tredje man, alltså olika avtalsmotparter.²⁰² I ABL reglerade relationer mellan bolaget och aktieägarna berörs alltså inte i paragrafen. Paragrafen gäller heller inte rättsförhållanden på offentligrättslig grund gällande exempelvis skatter, avgifter, domstolstalan, ett aktiebolags kontakter med myndigheter och så vidare.²⁰³

Det är också viktigt att framhålla att 8 kap. 42 § ABL till viss del har påverkats av EU-rätten. Artikel 9 i första bolagsdirektivet innehåller nämligen vissa begränsningar gällande hur medlemsstaterna kan utforma den nationella lagstiftningen gällande rättshandlande för bolag.²⁰⁴

---

¹⁹⁹ Prop. 1993/94:196 s. 168.

²⁰⁰ Jfr SOU 1992:83 s. 162 ff., prop. 1993/94:96 s. 168 ff., prop. 1997/98:99 s. 227, SOU 2001:1 s. 328 och prop. 2004/05:85 s. 631.

²⁰¹ Prop. 1993/94:196 s. 168. Jfr även lydelsen i 8 kap. 42 § ABL.

²⁰² Sandström (2017) s. 241. Jfr även Johansson (2014) s. 263.

²⁰³ Sandström (2017) s. 241.

²⁰⁴ Direktivet ersattes år 2009 av ett annat direktiv, Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/101/EG av den 16 september 2009 om samordning av de skyddsåtgärder som krävs i

I detta kapitel kommer inledningsvis behörighetsöverskridanden och 8 kap. 42 § första stycket ABL att behandlas. Eftersom fokus i denna uppsats ligger på befogenhetsöverskridanden kommer detta avsnitt hållas ganska kort. Sedan kommer befogenhetsöverskridanden och 8 kap. 42 § andra stycket ABL att behandlas. Efter detta kommer den EU-rättsliga direktivbestämmelse som ligger till grund för delar av 8 kap. 42 § ABL att behandlas. Avslutningsvis kommer att redogöras för de olika åsikter som har framförts i doktrin gällande relationen mellan 8 kap. 42 § ABL och överskridanden av verksamhetssyftet.

7.2 Första stycket

I paragrafens första stycke första mening behandlas styrelsens och särskilda firmatecknares behörighetsöverskridande.²⁰⁵ Det framgår av meningen att bolaget inte är bundet om dessa ställföreträdare handlar i strid med lagens bestämmelser om bolagsorganens behörighet, det vill säga går över den behörighet som de tillerkänns enligt ABL.²⁰⁶

I paragrafens första stycke andra mening behandlas rättshandlingar som har företagits av en verkställande direktör, men som går utöver den verkställande direktörens behörighet.²⁰⁷ Andra meningen skiljer sig från första meningen på så sätt att en tredje man i ond tro inte kan åberopa en rättshandling som innebär ett behörighetsöverskridande gentemot bolaget. Bolaget är alltså bundet såvida det inte visar att tredje man insåg eller bort inse att den verkställande direktören överskred sin behörighet.²⁰⁸ Detta

---

medlemsstaterna av de i artikel 48 andra stycket i fördraget avsedda bolagen i bolagsmännens och tredje mans intressen, i syfte att göra skyddsåtgärderna likvärdiga inom gemenskapen. I detta direktiv fanns bestämmelsen som behandlas i denna uppsats i artikel 10. Direktivet från 2009 ersattes sedan av Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2017/1132 av den 14 juni 2017 om vissa aspekter av bolagsrätt. I detta direktiv återfinns den här relevanta bestämmelsen återigen i artikel 9. Den relevanta bestämmelsen har i sak inte ändrats något.

²⁰⁵ Se ovan avsnitt 7.1 och se även lydelsen i 8 kap. 42 § första stycket ABL.

²⁰⁶ Prop. 1993/94:196 s. 122 och 168 f. Jfr kapitel 4 ovan angående styrelsens behörighet.

²⁰⁷ Se kapitel 4 angående den verkställande direktörens behörighet.

²⁰⁸ Observera att Andersson, Johansson och Skog anser att det, om den verkställande direktören har vidtagit åtgärder som inkräktar på bolagsstämmans kompetens, ligger nära

motiveras av att det kan vara svårt för motparten såväl att bedöma vad som faller inom ramen för den löpande förvaltningen som när den verkställande direktören har sådan extraordinär behörighet som kan tillskrivas den verkställande direktören enligt 8 kap. 29 § andra stycket ABL.²⁰⁹

7.3 Andra stycket

I paragrafens andra stycke behandlas frågor om bolagets bundenhet när bolagets ställföreträdare har överträtt olika typer av befogenhetsbegränsningar. Utgångspunkten är att bolaget inte är bundet av rättshandlingen om motparten var i ond tro. Detta följer av andra styckets första mening. På grund av de betydelsefulla undantagen i andra styckets andra mening får ondtrosregeln emellertid endast verklig betydelse i ett par typsituationer.²¹⁰

En sådan situation är när en ställföreträdare, oavsett om det rör sig om styrelsen, en särskild firmatecknare eller verkställande direktör, har överträtt befogenhetsinskränkningar som följer av lag.²¹¹ Om tredje man insåg eller bort inse de förhållanden som gjorde ställföreträdaren jävig enligt jävsbestämmelserna eller rättshandlingen otillbörlig enligt generalklausulen, kan rättshandlingen alltså inte göras gällande mot bolaget.²¹² Som framgått ovan kan även andra associationsrättsliga regler komma att bedömas på detta sätt, det vill säga som legala befogenhetsinskränkningar.²¹³

Inför Sveriges inträde i EU diskuterades frågan hur legala befogenhetsöverskridanden ska behandlas. Det konstaterades att direktivet inte kan anses ta ställning i denna fråga men att frågan inte bör lämnas oreglerad. Det övervägdes om det är lämpligt att behandla överträdelser av

---

till hands att tillämpa 8 kap. 42 § första stycket första meningen analogt. Se Andersson, Johansson och Skog (2013) s. 8:92.

²⁰⁹ SOU 1992:83 s. 163; prop. 1993/94:196 s. 169. Jfr avsnitt 4.5 och 4.6 ovan.

²¹⁰ Prop. 1993/1994:196 s. 169.

²¹¹ Prop. 1993/94:196 s. 169 f.

²¹² Prop. 1993/94:196 s. 170. Jfr även avsnitt 5.2 ovan.

²¹³ Se prop. 1993/94:196 s. 169 f. och avsnitt 5.2 ovan.

legala befogenhetsinskränkningar på samma sätt som överträdelser av andra befogenhetsinskränkningar. Som fördel med detta framhölls intresset av en enhetlig reglering. Slutsatsen nåddes dock att det inte fanns tillräckliga skäl att ändra på den ordning som redan gällde, det vill säga att bolaget inte ska vara bundet av en åtgärd om det visar att motparten insåg eller borde ha insett att ställföreträdaren överträdde sin legala befogenhet.²¹⁴

Ondtrosregeln gäller inte vid de två olika typer av befogenhetsöverskridanden som nämns i andra styckets andra mening, det vill säga överträdelser av bolagets verksamhetsföremål och överträdelser av föreskrifter som har upptagits i bolagsordningen eller har beslutats av ett överordnat bolagsorgan. I dessa situationer finns det alltså ingen möjlighet att på associationsrättslig grund åberopa befogenhetsöverskridandet mot tredje man, oavsett om tredje man har varit i god tro eller inte.²¹⁵ Denna utformning är en konsekvens av artikel 9.2 i första bolagsdirektivet.²¹⁶

I propositionen ges som ett exempel på den första situationen att ett bolag enligt sin bolagsordning ska bedriva verksamhet i form av fastighetsförvaltning. En komplett utförsäljning av bolagets fastighetsbestånd får då anses stå i strid med verksamhetsbestämmelsen i bolagsordningen. Det faktum att styrelsen har handlat i strid med verksamhetsföremålet kan emellertid inte med tillämpning av associationsrättsliga regler åberopas av bolaget för att komma ifrån avtalen i fråga. Det spelar ingen roll om tredje man var i god eller ond tro.²¹⁷

Ett exempel på den andra situationen är att ett bolags bolagsordning innehåller en föreskrift om att alla försäljningar av fast egendom måste godkännas av bolagsstämman. Säljer styrelsen en fastighet utan att först få detta godkänt har styrelsen överskridit sin befogenhet. Det är emellertid inte möjligt för bolaget att åberopa detta för att komma ifrån avtalet. Ett annat

---

²¹⁴ Prop. 1993/94:196 s. 125 f. Se avsnitt 7.4 nedan för en redogörelse för hur Sveriges inträde i EU har påverkat 8 kap. 42 § andra stycket ABL.

²¹⁵ Prop. 1993/94:196 s. 170.

²¹⁶ Jfr prop. 1993/94:196 s. 120 ff. Se även avsnitt 7.4 nedan.

²¹⁷ Prop. 1993/94:196 s. 170.

exempel är att styrelsen har lämnat vissa riktlinjer för bolagets förvaltning till den verkställande direktören, som denne sedan inte följer. Bolaget blir ändå bundet av de rättshandlingar som den verkställande direktören har företagit, under förutsättning att denne inte har överträtt sin behörighet enligt paragrafens första stycke. I båda dessa exempel saknar det betydelse huruvida tredje man var i ond tro eller inte.²¹⁸

7.4 Artikel 9 i första bolagsdirektivet

Som framgått ovan är utformningen av 8 kap. 42 § delvis påverkad av EU-rätten.²¹⁹ Artikel 9 i första bolagsdirektivet innehåller vissa begränsningar gällande hur medlemsstaterna kan utforma den nationella lagstiftningen avseende rättshandlande för bolag.²²⁰ Det verkar inte råda några tvivel om att direktivets syfte är att skydda tredje mans intresse.²²¹ Det är mot bakgrund av detta syfte som direktivet innehåller bestämmelser som i möjligaste mån begränsar ogiltighetsgrunderna vad gäller förpliktelser i bolagets namn.²²² Det verkar också vara så att direktivet till stor del har tillkommit mot bakgrund av tysk rätt.²²³

Enligt första stycket i artikel 9.1 förpliktas ett bolag mot tredje man genom bolagsorganens åtgärder även om åtgärderna inte omfattas av föremålet för bolagets verksamhet, under förutsättning att åtgärderna inte ligger utanför

---

²¹⁸ Prop. 1993/94:196 s. 170.

²¹⁹ Jfr avsnitt 7.1 och 7.3 ovan. Se även prop. 1993/94:196 s. 120 ff.

²²⁰ Mot bakgrund av uppsatsens syfte och frågeställning är endast artikel 9.1 och 9.2 i första bolagsdirektivet av intresse i denna framställning, varför artikel 9.3 inte alls kommer att beröras.

²²¹ Detta framgår både av första bolagsdirektivets preambels femte övervägande och av C-104/96 *Coöperatieve Rabobank "Vecht en Plassengebied" BA mot Erik Arnoud Minderhoud*, EU:C:1997:610 punkt 19-20. Se även t.ex. Dotevall (2015) s. 327; Dotevall (1998) s. 714 och Nerep, Adestam och Samuelsson, *Aktiebolagslag (2005:551) 8 kap. 42 §*, avsnitt 3.5, 2018-05-11.

²²² Första bolagsdirektivets preambels femte övervägande; C-104/96 *Coöperatieve Rabobank "Vecht en Plassengebied" BA mot Erik Arnoud Minderhoud*, EU:C:1997:610 punkt 19-20.

²²³ Se t.ex. prop. 1993/94:196 s. 124, Dotevall (2015) s. 327, Eklund och Stattin (2016) s. 360; Stattin (2007) s. 53, Stein (1971) s. 282 ff., Villiers (1998) 142 f. och Edwards (1999) s. 35 ff. Som framgår av t.ex. artikel 1 i första bolagsdirektivet var medlemsländerna i EU vid tidpunkten för direktivets tillkomst Tyskland, Belgien, Frankrike, Italien, Luxemburg och Nederländerna.

den rätt att företräda bolaget som lagen tillerkänner bolagsorganen eller tillåter att dessa tillerkänns.²²⁴

I de svenska förarbetena konstateras att första stycket i artikel 9.1 innebär att ett bolag alltid förpliktas av de åtgärder som ett bolag företar inom ramen för sin behörighet. Endast begränsningar i bolagsorganens behörighet som finns föreskrivna i lag kan åberopas mot tredje man. Det är inte avgörande om åtgärden ligger utanför den kompetens som bolagsorganet rent faktiskt kan ha tillerkänts, exempelvis genom beslut i bolagsordningen eller genom ett beslut från ett överordnat bolagsorgan. Det avgörande är istället om åtgärden ligger utanför den kompetens som lagen tillåter att bolagsorganet tillerkänns.²²⁵

Stattin konstaterar att det är intressant att jämföra första stycket i artikel 9.1 med sina tyska²²⁶, franska²²⁷ och engelska²²⁸ motsvarigheter.²²⁹ Han konstaterar att både den svenska och den tyska texten endast talar om verksamhetsföremål (på tyska *Gegenstand*), medan det engelska begreppet *objects* och det franska begreppet *l'objet social* närmast får anses innefatta både syfte och verksamhetsföremål.²³⁰ Stattin konstaterar vidare att hur begreppen ska tolkas i detta avseende får avgöras utifrån artikelns syfte och lagstiftningshistoria.²³¹

---

²²⁴ Se även C-104/96 *Coöperatieve Rabobank "Vecht en Plassengebied" BA mot Erik Arnoud Minderhoud*, EU:C:1997:610 punkt 21.

²²⁵ Prop. 1993/94:196 s. 123.

²²⁶ På tyska: Die Gesellschaft wird Dritten gegenüber durch Handlungen ihrer Organe verpflichtet, selbst wenn die Handlungen nicht zum Gegenstand des Unternehmens gehören, es sei denn, daß diese Handlungen die Befugnisse überschreiten, die nach dem Gesetz diesen Organen zugewiesen sind oder zugewiesen werden können.

²²⁷ På franska: La société est engagée vis-à-vis des tiers par les actes accomplis par ses organes, même si ces actes ne relèvent pas de l'objet social de cette société, à moins que lesdits actes n'excèdent les pouvoirs que la loi attribue ou permet d'attribuer à ces organes.

²²⁸ På engelska: Acts done by the organs of the company shall be binding upon it even if those acts are not within the objects of the company, unless such acts exceed the powers that the law confers or allows to be conferred on those organs.

²²⁹ Stattin (2007) s. 53.

²³⁰ Stattin (2007) s. 53. Stattin framhåller att något särskilt syfte inte används i fransk eller engelsk rätt.

²³¹ Stattin (2007) s. 53.

I artikel 9.2 i första bolagsdirektivet slås fast att begränsningar i bolagsorganens rätt att företräda bolaget på grund av bolagsordningen eller på grund av beslut av ett bolagsorgan inte kan åberopas mot tredje man, även om begränsningarna har offentliggjorts. Det är här fråga om sådana begränsningar som i svensk rätt klassificeras som befogenhetsinskränkningar.²³²

I de svenska förarbetena konstateras att bestämmelsen i direktivets andra punkt kan, för bolaget, framstå som mycket sträng. I tysk rätt, vari bestämmelsen har sitt ursprung, kompletteras denna av andra ogiltighetsregler. Enligt tysk rättspraxis är bolaget nämligen fritt från bundenhet om det framkommer att tredje man har samverkat med bolagsorganet för att skada bolaget eller att bolagsorganet på något annat sätt uppenbart har missbrukat sin kompetens.²³³

En motsvarande inskränkning har i doktrinen förespråkats även gällande den aktuella direktivbestämmelsen. Frågan diskuterades i förarbetena till direktivet och det ansågs då att bolaget hade rätt att åberopa ett befogenhetsöverskridande mot en tredje man som hade handlat i vetskap om att bolagets ställföreträdare hade missbrukat sin ställning eller samverkat med tredje man i avsikt att skada bolaget. Blotta vetskapen om befogenhetsöverskridandet ansågs dock inte ha denna verkan. Vid diskussionen i ministerrådet övervägde man att föra in dessa klarlägganden i direktivtexten men denna idé förkastades sedan. Det överlämnades istället till de nationella rättsordningarna att lösa frågan inom ramen för den allmänna rätten.²³⁴

Av artikel 9.1 andra stycket i första bolagsdirektivet följer att medlemsstaterna får föreskriva att ett bolag inte förpliktas av sådana åtgärder som ligger utanför verksamhetsföremålet, om bolaget visar att tredje man kände till att åtgärden inte omfattades av föremålet för bolagets

---

²³² Prop. 1993/94:196 s. 124. Jfr avsnitt 5.2 ovan.

²³³ Prop. 1993/94:196 s. 124.

²³⁴ Prop. 1993/94:196 s. 124.

verksamhet eller med hänsyn till omständigheterna inte kunde vara omedveten om det. Enligt samma bestämmelse är enbart offentliggörandet av bolagsordningen därvid inte tillräckligt som bevis.

Sverige valde emellertid att inte utnyttja denna bestämmelse, mot bakgrund av vikten av att tillgodose tredje mans skyddsintresse och omsättningsintresset.²³⁵ Det konstaterades också att verksamhetsbestämmelserna ofta är vagt utformade och att en undantagsbestämmelse av det slag som ges möjlighet till i direktivet därför framstår som ett väldigt trubbigt och ineffektivt verktyg mot olika slag av missbruk från ställföreträdarens sida.²³⁶

Det konstaterades också att det visserligen kan förekomma fall då det står helt klart att ställföreträdaren har överträtt bolagets verksamhetsföremål och då det därför framstår som oskäligt att bolaget ska bli bundet av rättshandlingen. Slutsatsen drogs dock att avtalslagens ogiltighetsregler, i första hand 33 och 36 §§, rimligen ger minst lika goda förutsättningar att komma till rätta med överträdelser av verksamhetsföremålet som bibehållandet av en särskild ondtrosregel i ABL.²³⁷

Direktivbestämmelsen har inte behandlats särskilt ingående av EU-domstolen. I rättsfallet *Rabobank v. Minderhoud* konstaterades dock att jäv inte omfattas av bestämmelsen.²³⁸ I en kommentar till rättsfallet konstaterar Stattin att artikeln inte verkar ha en så vid tillämpning som man kan få för sig från artikeltexten.²³⁹

---

²³⁵ Prop. 1993/94:196 s. 126 f. Lagrådet har kritiserat omsättningsargumentet och konstaterat att bestämmelsen bara skulle slå till när inga bedömningar av fakta behövs och inte skulle kräva någon undersökning från tredje man. Enligt Lagrådet talar goda skäl för att undantagsmöjligheten ska utnyttjas. Se prop. 2004/05:85 s. 1411. Se dock Andersson (2004-2005) s. 928 ff. för kritik mot Lagrådets synpunkter i detta avseende.

²³⁶ Prop. 1993/94:196 s. 127.

²³⁷ Prop. 1993/94:196 s. 127.

²³⁸ C-104/96 *Coöperatieve Rabobank "Vecht en Plassengebied" BA mot Erik Arnoud Minderhoud*, EU:C:1997:610 punkt 22-23. Se även Stattin (1999-2000) s. 437 f. och Stattin (2007) s. 61.

²³⁹ Stattin (2007) s. 61. Se även Stattin (1999-2000) s. 434 ff.

7.5 Verksamhetssyftet och 8 kap. 42 § andra stycket i litteraturen

I litteraturen företräds flera olika åsikter gällande hur styrelsens och den verkställande direktörens överskridande av verksamhetssyftet i samband med företrädande av bolaget ska behandlas.²⁴⁰ Östberg anser att övervägande skäl talar för att ett sådant överskridande ska behandlas enligt 8 kap. 42 § andra stycket första meningen ABL. Hon anser att en sådan tolkning är förenlig med både lagtextens ordalydelse och systematik samt med direktivtexten. Hon anser också att den är förenlig med syftet att skydda aktieägarna och att det inte framstår som ändamålsenligt att skydda tredje man som är i ond tro om vinstsyftet har överträtts.²⁴¹ Även Andersson är av uppfattningen att överskridande av vinstsyftet ska behandlas enligt 8 kap. 42 § andra stycket första meningen ABL.²⁴² Också Sandström tycks vara av denna åsikt.²⁴³

Åhman anser att undantaget i 8 kap. 42 § andra stycket andra meningen ABL ska tolkas restriktivt.²⁴⁴ Han konstaterar vidare att en åtgärd som strider mot vinstsyftet som regel även strider mot den allmänna sysslomannaregel som innebär att sysslomannen alltid ska försöka tillvarata huvudmannens intressen på bästa sätt.²⁴⁵ Denna sysslomannaregel är enligt Åhman en utfyllande uppdragsregel och överskridanden av denna regel ska enligt 8 kap. 42 § andra stycket första meningen ABL leda till ogiltighet vid motpartens onda tro.²⁴⁶ Han drar slutsatsen att eftersom en åtgärd som strider mot vinstsyftet som regel även strider mot den allmänna

---

²⁴⁰ Observera att somliga endast pratar om *vinstsyftet*, medan andra pratar om *verksamhetssyftet*. Detta kommer att framgå nedan i detta avsnitt.

²⁴¹ Östberg (2016) s. 436 f.

²⁴² Andersson (2000-2001) s. 766.

²⁴³ Sandström (2017) s. 242. Han konstaterar att regeln om att bolagsåtgärder ska främja vinstsyftet utgör en legal befogenhetsinskränkning. Han konstaterar sedan att om en legal befogenhet överskrids är det 8 kap. 42 § andra stycket första meningen som är tillämplig. Undantaget i 8 kap. 42 § andra stycket andra meningen är enligt Sandström bara tillämpligt när det rör sig organhandlande i strid med befogenheter av *kontraktuell* natur (med detta menar han bl.a. bolagsordningsbestämmelser).

²⁴⁴ Åhman (1997) s. 290 ff.

²⁴⁵ Åhman (1997) s. 215. Jfr 4 § första stycket i kommissionslagen (2009:865) och 5 § första stycket lagen (1991:351) om handelsagentur.

²⁴⁶ Åhman (1997) s. 214.

syssломannaregeln bör även överskridanden av vinstsyftet kunna leda till ogiltighet vid motpartens onda tro.²⁴⁷

Åhmans resonemang kritiseras av både Ohlson och Dotevall.²⁴⁸ Ohlson konstaterar att en tillämpning av syssломannareglerna skulle kunna uppfattas som ett kringgående av artikel 9 i direktivet.²⁴⁹ Dotevall konstaterar att direktivets syfte borde bli riktmärket vid tolkningen av 8 kap. 42 § ABL och en direktivkonform tolkning skulle enligt honom ha lett till ett annat resultat än vad Åhman kommer fram till. Han framhåller att det är en hårfin skillnad mellan att åsidosätta en inskränkande instruktion och vidta en åtgärd som strider mot huvudmannens intresse.²⁵⁰

Ohlson konstaterar att mycket talar för att avvikelser från det indirekt uttryckta vinstsyftet i 3 kap. 3 § ABL kan åberopas mot en motpart i ond tro. Han konstaterar dock också att 8 kap. 42 § andra stycket andra meningen ABL innebär en viktig inskränkning i betydelsen av ändamålet med bolagets verksamhet och konstaterar att syftet inte kan åberopas som ogiltighetsgrund mot en ondtroende motpart i de fall syftet angivits i bolagets bolagsordning.²⁵¹

Eklund och Stattin konstaterar att den andra meningen i 8 kap. 42 § andra stycket ABL gäller prima facie överträdelse av verksamhetsföremålet men däremot inte syftet, såvida detta inte har intagits i bolagsordningen. De ställer sig frågan huruvida verksamhetssyftet trots detta kan anses falla in under regeln. De konstaterar att det annars finns en risk resultatet vid överskridanden av verksamhetssyftet blir olika beroende på vad för syfte ett bolag har. Om ett annat syfte än vinstsyfte är för handen så tillämpas andra meningen, om vinstsyfte är för handen tillämpas första meningen och om vinstsyftet har tagits in i bolagsordningen tillämpas andra meningen. Eklund och Stattin konstaterar att en sådan ordning knappast har varit lagstiftarens

---

²⁴⁷ Åhman (1997) s. 215 f.

²⁴⁸ Ohlson (2012) s. 111; Dotevall (1998) s. 714 ff.

²⁴⁹ Ohlson (2012) s. 111.

²⁵⁰ Dotevall (1998) s. 714 ff.

²⁵¹ Ohlson (2012) s. 112.

avsikt och rimligen inte heller avsikten med artikel 9 i direktivet.²⁵² Stattin tillägger att det kan ifrågasättas om det är lämpligt att överträdelse av syfte och verksamhetsföremål behandlas på olika sätt. Detta framförallt mot bakgrund av att syftesartade bestämmelser i praktiken – låt vara felaktigt – mycket väl skulle kunna placeras i bolagsordningen som en del av en verksamhetsföremålsklausul.²⁵³

Eklund och Stattin konstaterar att det är möjligt att komma närmare en tillfredsställande lösning på problemet gällande syftet.²⁵⁴ De konstaterar att direktivet enligt sin ordalydelse gäller vid rättshandlingar som rör *föremålet för bolagets verksamhet* men att det av direktivets lagstiftningshistorik framgår att direktivet tillkommit mot bakgrund av tysk rätt för att undanröja effekterna av ultra vires-doktrinen.²⁵⁵

Det faktum att direktivet tillkommit mot bakgrund av tysk rätt för att undanröja effekterna av ultra-vires-doktrinen tyder, enligt Eklund och Stattin, på att direktivet har varit avsett att reglera följderna av överträdelse av såväl syfte som verksamhetsföremål.²⁵⁶ Stattin konstaterar att i tysk rätt är utgångspunkten att ställföreträdarens kompetens är obegränsad och obegränsbar.²⁵⁷ Denna obegränsade och obegränsbara kompetens konstaterar Stattin vara oinskränkt av både verksamhetssyftet och verksamhetsföremålet.²⁵⁸ Verksamhetssyftet och verksamhetsföremålet får alltså inte åberopas mot tredje man.²⁵⁹ Stattin konstaterar att detta tyder på att direktivet i själva verket varit avsett att reglera följderna av såväl syfte

---

²⁵² Eklund och Stattin (2016) s. 359.

²⁵³ Stattin (1999-2000) s. 440.

²⁵⁴ Eklund och Stattin (2016) s. 360.

²⁵⁵ Stattin (2007) s. 53; Eklund och Stattin (2016) s. 360. Se även Stein (1971) s. 282 ff., Villiers (1988) 142 f. och Edwards (1999) s. 36 ff. Ultra vires-doktrinen innehåller vanligen att en rättshandling av en juridisk person utanför dess verksamhetssyfte och/eller verksamhetsföremål inte är bindande eller till och med är en nullitet. Se Stattin (1999-2000) s. 43 fotnot 4. Se Stattin (2008) s. 140 för en mer ingående diskussion kring ultra vires-doktrinen.

²⁵⁶ Eklund och Stattin (2016) s. 360.

²⁵⁷ Stattin (2007) s. 54 ff. och 81.

²⁵⁸ Stattin (2007) s. 81.

²⁵⁹ Stattin (1999-2000) s. 440.

som verksamhetsföremål.²⁶⁰ I detta sammanhang är det av vikt att notera att det i Tyskland, precis som i Sverige, endast är verksamhetsföremålet som måste anges i bolagsordningen.²⁶¹

Eklund och Stattin drar därför slutsatsen att det, när det gäller syftet, kan gå att acceptera en extensiv tillämpning av andra meningen i syfte att nå en tolkning som stämmer överens med direktivets lagstiftningshistoria. De konstaterar emellertid också att det finns klara skäl för lagstiftaren att lösa problemet genom att lägga till ordet *syftet* i 8 kap. 42 § andra stycket andra meningen ABL.²⁶²

Avslutningsvis ska även redogöras för åsikter företrädna av Nerep, Adestam och Samuelsson. De konstaterar att det förefaller uteslutet att åtgärder vidtagna av styrelsen och den verkställande direktören som står i strid med verksamhetssyftet skulle kunna kvalificeras som sådana befogenhetsöverskridanden som enligt 8 kap. 42 § andra stycket ABL leder till ogiltighet vid motpartens onda tro. Istället framhåller de att transaktioner i strid med bolagets syfte i första hand får bedömas enligt bestämmelserna om värdeöverföringar i 17 kap. ABL och utdelningar i 18 kap. ABL.²⁶³

Vidare framför de att om bestämmelserna i dessa avsnitt i ABL inte är tillämpliga kan knappast ogiltighet följa av en tillämpning av 8 kap. 42 § andra stycket ABL. Som argument för detta anger Nerep, Adestam och Samuelsson att en sådan tillämpning skulle angripa själva kärnan i direktivbestämmelserna och dess syfte att skydda omsättningen och tredje man genom att godta en giltighetsprincip när överskridandet avser interna

---

²⁶⁰ Stattin (2007) s. 81.

²⁶¹ Stattin (2007) s. 58. För en mer utförlig redogörelse för tysk rätt, se Stattin (2007) s. 54 ff.

²⁶² Stattin (2007) s. 82; Eklund och Stattin (2016) s. 360; Stattin (1999-2000) s. 440.

²⁶³ Nerep, Adestam och Samuelsson, Aktiebolagslag (2005:551) 8 kap. 42 §, avsnitt 3.5, 2018-05-11. Mot bakgrund av innehållet i 17 och 18 kap. ABL framstår det som att vad Nerep, Adestam och Samuelsson menar är att sådana rättshandlingar som strider mot verksamhetssyftet i många fall även strider mot bestämmelserna i 17 och 18 kap. ABL, dock inte på den grunden att de strider mot verksamhetssyftet utan på den grund att rekvisiten i relevanta bestämmelser i nyss nämnda kapitel är uppfyllda.

föreskrifter.²⁶⁴ Det framstår alltså mot bakgrund av detta som att de anser att verksamhetssyftet utgör en intern föreskrift.

---

²⁶⁴ Nerep, Adestam och Samuelsson, Aktiebolagslag (2005:551) 8 kap. 42 §, avsnitt 3.5, 2018-05-11.

8 Sammanfattande analys

Som framgått i kapitel 1 är syftet med denna uppsats att undersöka och analysera hur 8 kap. 42 § ABL ska tillämpas vid styrelsens eller den verkställande direktörens överskridande av verksamhetssyftet. Detta avslutande kapitel avser att besvara uppsatsens huvudsakliga frågeställning, vilken i princip motsvarar uppsatsens syfte.

Inledningsvis är det lämpligt att titta på ordalydelsen av 8 kap. 42 § andra stycket ABL. Enligt ordalydelsen skulle rimligen, precis som även Ohlson, Eklund och Stattin har konstaterat, överskridanden av vinstsyftet behandlas enligt 8 kap. 42 § andra stycket första meningen ABL och alltså kunna leda till ogiltighet vid motpartens onda tro. Vinstsyftet konstateras visserligen inte i förarbetena vara en legal befogenhetsinskränkning, men däremot verkar det vara givet att vinstsyftet utgör *någon* form av befogenhetsinskränkning. Eftersom vinstsyftet är en befogenhetsinskränkning som finns i lag finns det definitivt utrymme att argumentera för att vinstsyftet utgör en legal befogenhetsinskränkning.

I de fall verksamhetssyftet är annat än att skapa vinst och således har skrivits in i bolagsordningen, blir frågan, återigen som Ohlson, Eklund och Stattin har framhållit, om istället inte 8 kap. 42 § andra stycket andra meningen ABL skulle bli tillämplig på överskridanden av syftet. Det framgår tydligt av ordalydelsen i denna mening att överskridanden av föreskrifter i bolagsordningen inte ska kunna leda till ogiltighet oavsett motpartens onda tro.

Det kan också konstateras att om det rör sig om ett bolag som har vinstsyfte men som ändå har skrivit in syftet i bolagsordningen, skulle det rimligen finnas grund både för en tillämpning av 8 kap. 42 § andra stycket första och andra meningen. Om ett bolag istället har flera syften, varav ett är det lagstadgade vinstsyftet, och det konstateras att ett eller flera av dessa har

överskridits, skulle möjligen resultatet enligt 8 kap. 42 § andra stycket ABL kunna bli att överskridande av vinstsyftet bedöms enligt styckets första mening och överskridanden av de andra syftena enligt styckets andra mening.

Ovanstående framstår emellertid som orimligt. En sådan tillämpning som illustrerats ovan kan heller sannolikt inte vara lagstiftarens avsikt. Rimligen borde alla syftesöverskridanden behandlas på samma sätt. Visserligen kan argumenteras för att tredje man kanske behöver mindre skydd när ett bolag använder sig av det traditionella vinstsyftet, men samtidigt kan inte tredje man veta att ett bolag har valt att ha ett annat syfte än det som följer av lagen (om tredje man inte har tittat i bolagsordningen förstås, men det förväntas ju inte på grund av 8 kap. 42 § ABL att denne gör det i relation till verksamhetsföremålet eller andra bolagsordningsbestämmelser). Dessutom är det inte möjligt att använda det argumentet i de fall vinstsyftet har skrivits in i bolagsordningen. Mot bakgrund av detta, att överskridanden av verksamhetssyftet inte uttryckligen regleras i 8 kap. 42 § ABL eller i förarbetena samt vad som framkommit i ovanstående diskussion får konstateras att rättsläget inte kan anses vara helt klart. Därför borde visst utrymme för att göra en direktivkonform tolkning finnas.

Innan EU-rätten beaktas på allvar bör dock det faktum att verksamhetsföremålet och verksamhetssyftet har ett nära samband behandlas. Detta framgår framför allt av historiken. Detta nära samband kan anses tala för att överskridanden av de två respektive normerna ska behandlas likadant enligt 8 kap. 42 § ABL. Det står onekligen väldigt klart hur överskridanden av verksamhetsföremålet ska behandlas enligt 8 kap. 42 § ABL, eftersom detta anges explicit i lagtexten. Med denna argumentation skulle alltså även överskridanden av verksamhetssyftet behandlas enligt 8 kap. 42 § andra stycket andra meningen ABL.

Det bör dock framhållas att det går att finna argument mot att överskridanden av de två olika normerna ska behandlas likadant, trots att de

har ett nära samband. Lagstiftaren har trots allt valt att uttryckligen i lagtexten i 8 kap. 42 § andra stycket ABL föreskriva vad som gäller vid styrelsens och den verkställande direktörens överskridande av verksamhetsföremålet, medan överskridanden av verksamhetssyftet inte nämns i lagtexten. I förarbetena till denna bestämmelse finns heller ingenting som tyder på att även överskridanden av verksamhetssyftet ska behandlas på samma sätt. Det finns dock inte heller något som talar starkt för motsatsen.

Vad gäller direktivet kan konstateras att det knappast råder några tvivel om vad direktivbestämmelsens syfte är, nämligen att skydda tredje mans intressen. Frågan är dock om detta är tillräckligt för att definitivt kunna dra slutsatsen att överskridanden av verksamhetssyftet inte ska kunna leda till ogiltighet. Ett antal rättsvetenskapliga författare anser att så är fallet. Naturligtvis kan direktivets syfte utgöra ett argument för att överskridanden av verksamhetssyftet inte ska kunna leda till ogiltighet, eftersom tredje man såklart skyddas i större utsträckning ju fler överskridanden som inte kan leda till ogiltighet. Faktum kvarstår dock att direktivet inte uttryckligen omfattar överskridanden av verksamhetssyftet. Som framgått ovan gäller detta även den tyska direktivtexten och i Tyskland skiljer man precis som i Sverige på verksamhetssyfte och verksamhetsföremål. Eftersom Tyskland var medlem i EU vid tillfället för direktivets tillkomst tycks detta tala emot att verksamhetssyftet ska omfattas av direktivet.

Ett problem med att tolka en svensk bestämmelse mot bakgrund av EU-rätten är emellertid det faktum att de olika nationella rättsordningarna ser olika ut. Det hade till exempel kunnat vara så att man i Tyskland alltid anger verksamhetssyftet i bolagsordningen och i så fall hade det faktum att verksamhetsföremålet uttryckligen anges i direktivbestämmelsen men inte verksamhetssyftet inte nödvändigtvis tytt på att avsikten var att verksamhetssyftet inte ska omfattas av direktivet. Istället hade kanske tanken varit att verksamhetssyftet omfattas av direktivet genom att bolagsordningsbestämmelser uttryckligen omfattas. Tanken hade då kanske

kunnat vara att man ville särbehandla verksamhetsföremålet i förhållande till övriga bolagsordningsbestämmelser (i artikel 9.1 andra stycket ges ju medlemsstaterna nämligen möjlighet att föreskriva att överskridanden av verksamhetsföremålet kan leda till ogiltighet vid motpartens onda tro). Ovanstående hypotetiska resonemang är emellertid inte ett bra argument för att verksamhetssyftet ska omfattas av direktivet, detta eftersom i Tyskland, precis som i Sverige, endast verksamhetsföremålet måste anges i bolagsordningen.

För den som anser att verksamhetssyftet faller in under *verksamhetsföremålet* i direktivtexten kan det vara läge att påpeka att direktivets undantagsbestämmelse tillåter att medlemsstaterna föreskriver att överskridanden av verksamhetsföremålet kan leda till ogiltighet vid motpartens onda tro. Om man är av åsikten att verksamhetssyftet faller in under *verksamhetsföremålet* i direktivtexten kan denna undantagsbestämmelse i direktivbestämmelsen anses tala mot att överskridanden av verksamhetssyftet nödvändigtvis ska behandlas enligt 8 kap. 42 § andra stycket andra meningen ABL. Detta eftersom EU uppenbarligen tycker att det är godtagbart att medlemsstater har en reglering som innebär att överskridanden av verksamhetsföremålet leder till ogiltighet vid motpartens onda tro. Ett argument mot detta skulle förstås kunna vara att en medlemsstat måste vara konsekvent gällande sitt utnyttjande av undantagsmöjligheten och att både verksamhetssyftet och verksamhetsföremålet måste behandlas på samma sätt. Om man anser att verksamhetssyftet faller in under *verksamhetsföremålet* i direktivtexten kan man alltså argumentera för att Sverige har valt att inte utnyttja undantagsmöjligheten gällande verksamhetsföremålet och således heller inte kan göra det gällande verksamhetssyftet.

Frågan är dock om det finns något annat som förtydligar hur överskridanden av verksamhetssyftet ska behandlas. Som framgått ovan är Eklund och Stattin av åsikten att direktivet har tillkommit mot bakgrund av tysk rätt och att detta leder till slutsatsen att överskridanden av verksamhetssyftet ska

behandlas enligt 8 kap. 42 § andra stycket andra meningen. Det verkar visserligen vara så att direktivet till stor del tillkommit mot bakgrund av tysk rätt. Däremot tycks detta inte vara en tillräcklig anledning för att dra den definitiva slutsatsen att överskridanden av verksamhetssyftet inte ska kunna leda till ogiltighet. Detta beror framför allt på det faktum att den tyska direktivtexten uttryckligen endast nämner verksamhetsföremålet. Hade tanken med direktivet varit att omfatta både verksamhetssyftet och verksamhetsföremålet, och detta mot bakgrund av tysk rätt, borde väl rimligen den tyska direktivtexten återspegla detta? Eklund och Stattins tolkning framstår också som något långsökt.

Ett argument som starkt talar för att överskridanden av verksamhetssyftet ändå ska behandlas enligt 8 kap. 42 § andra stycket andra meningen ABL är att EU-direktivet, och till följd av detta även den svenska bestämmelsen, *uttryckligen* stadgar att överskridanden av bolagsordningsbestämmelser inte ska kunna leda till ogiltighet vid motpartens onda tro. Detta beror på det faktum att verksamhetssyftet i svensk rätt ibland kan finnas i bolagsordningen. Även om överskridanden av verksamhetssyftet alltså inte tycks ha avsetts regleras i direktivet framstår det ändå som mer förenligt med direktivet att tillämpa 8 kap. 42 § andra stycket andra meningen ABL vid överskridanden av verksamhetssyftet.

Mot bakgrund av utredningen i denna uppsats samt analysen ovan kan konstateras att rättsläget är relativt oklart. Det finns olika element som pekar på olika saker och det är svårt att dra några säkra slutsatser. Vid en sammanvägning av slutsatserna ovan framstår det dock som att den mest korrekta tolkningen borde vara att det är 8 kap. 42 § andra stycket *andra* meningen som ska tillämpas vid överskridanden av verksamhetssyftet, och överskridanden ska alltså inte kunna leda till ogiltighet vid motpartens onda tro. Denna slutsats är framför allt motiverad av det faktum att det synes viktigt att överskridanden av verksamhetssyftet behandlas på samma sätt oavsett vad för slags syftesbestämmelse det rör sig om och att det mot bakgrund av både direktivet och den svenska lagtexten framstår som

rimligast att då behandla överskridanden enligt 8 kap. 42 § andra stycket andra meningen, eftersom syftet i svensk rätt ibland kan finnas inskrivet i bolagsordningen.

Avslutningsvis kan konstateras att området som har behandlats i denna uppsats är väldigt snårigt och komplicerat. Som framgått ovan är det troligtvis så att det är 8 kap. 42 § andra stycket andra meningen som ska tillämpas vid överskridanden av verksamhetssyftet, och överskridanden av verksamhetssyftet ska alltså inte kunna leda till ogiltighet vid motpartens onda tro. Det finns dock flera möjliga tolkningsalternativ, även om vissa framstår som mer befogade än andra. Mot bakgrund av detta kan sägas att ett förtydligande från lagstiftarens sida är önskvärt.

Käll- och litteraturförteckning

Källor

Tryckta källor

Offentligt tryck

Utredningsbetänkanden

SOU 1941:9 Lagberedningens förslag till lag om aktiebolagslag m.m.

SOU 1971:15 Förslag till aktiebolagslag m.m. Betänkande avgivet av aktiebolagsutredningen.

SOU 1992:83 Aktiebolagslagen och EG. En anpassning av den svenska lagen till EG:s bolagsdirektiv 1, 2, 3 och 12. Delbetänkande av Aktiebolagskommittén.

SOU 1995:44 Aktiebolagets organisation. Delbetänkande av aktiebolagskommittén.

SOU 2001:1 Ny aktiebolagslag. Del 1.

Propositioner

Prop. 1975:103 Regeringens proposition med förslag till ny aktiebolagslag, m.m.

Prop. 1993/94:196 Ändringar i aktiebolagslagen (1975:1385) m.m.

Prop. 1997/98:99 Aktiebolagets organisation.

Prop. 2004/05:85 Ny aktiebolagslag. Del 1, 2 och 3.

Övrigt

NJA II 1910. Ny lagstiftning om aktiebolag m.m.

Litteratur

Almlöf, Hanna (2014), *Bolagsorganens reglering och dess ändamålsenlighet. En aktiebolagsrättslig studie om ägarledda bolag*. Jure.

Andersson, Jan (2000-2001), 'Om lagstiftningstekniken kring behörighets- och befogenhetsöverskridande i ABL, särskilt om särskilda firmatecknare' *JT* s. 761-772.

Andersson, Jan (2004-2005) 'ABL och Lagrådet, del II' *JT* s. 923-931.

Andersson, Sten – Johansson, Svante – Skog, Rolf (2013), *Aktiebolagslagen. En kommentar. Del 1*. Norstedts Juridik.

Arvidsson, Niklas (2010), *Aktieägaravtal. Särskilt om besluts- och överlåtelsebindningar*. Thomson Reuters.

Bergendal, Ragnar (1922), *Aktiebolagets författning och yttre rättsförhållanden enligt svensk rätt*. Gleerupska universitets-bokhandeln.

Bergström, Claes – Samuelsson, Per (2015), *Aktiebolagets grundproblem*. Femte upplagan. Norstedts Juridik.

Båvestam, Urban och Lindblad, Anders (2007-2008), 'Till frågan om bolagsstämman har en oskriven exklusiv kompetens – ävensom frågan om stämman i så fall har ensamrätt att besluta om avnotering' *JT* s. 224-231.

Dotevall, Rolf (1989), *Skadeståndsansvar för styrelseledamot och verkställande direktör*. Norstedts.

Dotevall, Rolf (1998), 'Ola Åhman, Behörighet och befogenhet i aktiebolagsrätten. Om aktiebolagets ställföreträdare och gränserna för deras representation, Iustus Förlag, Göteborg 1997, 1023 s.' *SvJT* s. 712-718.

Dotevall, Rolf (2015), *Aktiebolagsrätt. Fördjupning och komparativ belysning*. Norstedts Juridik.

Edwards, Vanessa (1999), *EC Company Law*. Oxford University Press.

Eklund, Karin – Stattin, Daniel (2016), *Aktiebolagsrätt och aktiemarknadsrätt*. Andra upplagan. Iustus.

Hettne, Jörgen – Otken Eriksson, Ida (red.) (2011), *EU-rättslig metod. Teori och tillämpning i svensk rättstillämpning*. Andra upplagan. Norstedts Juridik.

Jareborg, Nils (2004), 'Rättsdogmatiken som vetenskap' *SvJT* s. 1-10.

Johansson, Svante (2014), *Svensk associationsrätt i huvuddrag*. Elfte upplagan. Norstedts Juridik.

Johansson, Svante (2018), *Bolagsstämma i svenska aktiebolag*. Norstedts Juridik.

Karlgren, Hjalmar (1929), *Studier över privaträttens juridiska personer, och samfälligheter utan rättspersonlighet*. Elanders boktryckeriaktiebolag.

Kleineman, Jan (1994-1995), 'Till frågan om rättsvetenskapen som omedelbart verkande rättskälla' *JT* s. 621-646.

Kleineman, Jan (2013), 'Rättsdogmatisk metod', i: Korling, Fredric & Zamboni, Mauro (red.). *Juridisk metodlära*. Studentlitteratur, Lund s. 21-45.

Krook, Sofie (2006-2007), 'Avnotering av aktier registrerade på en börs eller annan marknadsplats – bolagsstämmo- eller styrelsefråga?' *JT* s. 854-861.

Nerep, Erik – Adestam, Johan - och Samuelsson, Per, Aktiebolagslag (2005:551) 7 kap. 1 §, Lexino 2017-10-27, i Karnov, besökt 2018-05-11.

Nerep, Erik – Adestam, Johan - och Samuelsson, Per, Aktiebolagslag (2005:551) 7 kap. 47 §, Lexino 2017-10 27, i Karnov, besökt 2018-05-11.

Nerep, Erik – Adestam, Johan - och Samuelsson, Per, Aktiebolagslag (2005:551) 8 kap. 4 §, Lexino 2017-10-27, i Karnov, besökt 2018-05-11.

Nerep, Erik – Adestam, Johan - och Samuelsson, Per, Aktiebolagslag (2005:551) 8 kap. 42 §, Lexino 2017-10-27, i Karnov besökt 2018-05-11.

Nerep, Erik - Samuelsson, Per, Aktiebolagslag (2005:551) 3 kap. 3 §, Lexino 2017-10-27, i Karnov, besökt 2018-05-11.

Nerep, Erik – Adestam, Johan - och Samuelsson, Per, Aktiebolagslag (2005:551) 3 kap. 1 §, Lexino 2017-10-28, i Karnov, besökt 2018-05-11.

Nial, Håkan (1934), *Om klanderbara och ogiltiga bolagsstämmobeslut*. Bröderna Sjöstedts Boktryckeri.

Nial, Håkan (1976), 'Till frågan om kompetensfördelningen mellan stämma och styrelse i aktiebolag', i Grönfors, Kurt – Hellner, Jan – Persson, P.G. (red.). *Festskrift till Knut Rodhe: studier i krediträtt och associationsrätt*. Norstedts.

Nial, Håkan (1991), *Svensk associationsrätt i huvuddrag*. Femte upplagan. Norstedts Juridik.

Ohlson, Göran (2012), *Vikten av vinst. En studie om syftets betydelse i bolagsstyrning*. Iustus.

Pehrson, Lars (1987), 'Generalklausuler i aktiebolagslagen', i Müllern, Mats – Lindskog, Stefan – Unger, Sven (red.). *Festskrift till Sveriges Advokatsamfund 1887-1987: rättsvetenskapliga studier*. Norstedts.

Ramberg, Christina (red.) (2018), *Rättskällor – en introduktion i kritiskt tänkande*. Norstedts Juridik.

Reichel, Jane (2013), 'EU-rättslig metod', i: Korling, Fredric & Zamboni, Mauro (red.). *Juridisk metodlära*. Studentlitteratur s. 109-140.

Samuelsson, Per (2005) 'Konkurrerande modeller för bolagsstyrning', i Nyström, Birgitta – Westregård, Annamaria – Vogel, Hans-Heinrich (red.). *Liber Amicorum Reinhold Fahlbeck*. Juristförlaget i Lund.

Samuelsson, Per (2011), 'En essä om vinst som värde', i Lindell-Frantz, Eva – Moberg, Krister – Nyström, Birgitta – Olsson, Katarina (red.). *Festskrift till Boel Flodgren*. Juristförlaget i Lund.

Samuelsson, Per, Aktiebolagslag (2005:551) 3 kap. 1 §, Karnov, besökt 2018-05-13.

Samuelsson, Per, Aktiebolagslag (2005:551) 7 kap. 37 §, Karnov, besökt 2018-05-13.

Sandgren, Claes (2015), *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare. Ämne, material, metod och argumentation*. Tredje upplagan. Norstedts Juridik.

Sandström, Torsten (2017), *Svensk aktiebolagsrätt*. Sjätte upplagan. Wolters Kluwer.

Sjåfjell, Beate (2009), *Towards a Sustainable European Company Law. A Normative Analysis of the Objectives of EU Law, with the Takeover Directive as a Test Case*. Wolters Kluwer.

Sjåfjell, Beate – Mähönen, Jukka (2014) 'Upgrading the Nordic Corporate Governance Model for Sustainable Companies' *European Company Law* s. 58-62.

Skarstedt, Sigfrid (1937), *Allmänna aktiebolagslagen*. Sjunde upplagan. Norstedt.

Skog, Rolf (2015), 'Om betydelsen av vinstsyftet i aktiebolagslagen' *SvJT* s. 11-19.

Skog, Rolf (2018), *Rodhes aktiebolagsrätt*. Tjugofemte upplagan. Norstedts Juridik.

Stattin, Daniel (1999-2000), 'EG-domstolen tolkar reglerna i första bolagsdirektivet rörande rätten att företräda ett aktiebolag' *JT* s. 434-441.

Stattin, Daniel (2007), *Om bolagsföreträdares befogenhetsöverskridande. En rättsekonomisk, rättsdogmatisk och komparativ studie av 8 kap. 42 § 2 st. 2 men. ABL*. Uppsala universitets tryckeri.

Stattin, Daniel (2008), *Företagsstyrning. En studie av aktiebolagsrättens regler om ägar- och koncernstyrning*. Uppsala universitets tryckeri.

Stein, Eric (1971), *Harmonization of European company laws*. The Bobbs-Merrill Company.

Strandberg, Jenny (2017-2018), 'Ansvar för affärsbeslut av bolagsledning i svensk rätt' *JT* s. 80-102.

Villiers, Charlotte (1998) *European Company Law - Towards Democracy*. Dartmouth Publishing Company Limited.

Åhman, Ola (1997), *Behörighet och befogenhet i aktiebolagsrätten. Om aktiebolagets ställföreträdare och gränserna för deras representationsrätt*. Iustus.

Östberg, Jessica (2016), *Styrelseledamöters lojalitetsplikt. Särskilt om förbudet att utnyttja affärsmöjligheter*. Jure.

Rättsfallsförteckning

Sverige

Högsta domstolen

NJA 1958 s. 186.

NJA 1968 s. 375.

NJA 1979 s. 635.

NJA 1987 s. 394.

NJA 1992 s. 717.

NJA 1995 s. 437.

NJA 2000 s. 404.

Högsta förvaltningsdomstolen (tidigare Regeringsrätten)

RÅ 1951 ref. 94.

RÅ 1981 ref. 102.

RÅ 1991 ref. 102.

Internationellt

EU-domstolen

C-14/83 *Sabine von Colson and Elisabeth Kamann mot Land Nordrhein-Westfalen*, EU:C:1984:153.

C-80/86 *Officier van Justitie mot Kolpinghuis Nijmegen BV*,
EU:C:1987:431.

C-106/89 *Marleasing SA mot Comercial Internacional de Alimentacion SA*,
EU:C:1990:395.

C-104/96 *Coöperatieve Rabobank "Vecht en Plassengebied" BA mot Erik
Arnoud Minderhoud*, EU:C:1997:610.

C-105/03 *Pupino*, EU:C:2005:386.

C-212/04 *Konstantinos Adeneler m.fl. mot Ellinikos Organismos Galaktos
(ELOG)*, EU:C:2006:443.